

6
M
B
E
R

ROMAN

PROOVINUMBER

No

14

„Miki-hireke“
suvitamas Haapsalus uuel Afrika rannal.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 14

SISU:

Bernt Lie: Sunniva.
 Max Wundtke: Suudlus.
 Josef Stollreiter: Häbi.
 Sven Hedin: Kalifornia hiiglapuud.
 Arnold Liiv: Vanaemake ei kuule.
 Käthe Kürschner: Vabadus.
 Edmund White: Punased-valged roosid.
 P. Grünfeldt: Suvel.
 Otto Hermann: Salavõrgud.
 W. Hehlen: Saatuse teed.
 Tött ja nalja.

„Romaan'i“

tellimishinnad 1931. a.:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 „ (18 „)	„	6.—
6 „ (12 „)	„	4.—
3 „ (6 „)	„	2.—
2 „ (4 „)	„	1.50
1 „ (2 „)	„	—80
Üksiknumber	„	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Müürivahe, 16. Tel. (2)12-53.

Mõistatus

Nr. 14 (224)

Seadnud Em. Gutmann.

	le	läi	kus	ma	tee	dest	kuu	var	
	pruu	hã	ü	va	reed	ra	sik	tu	
kad	ke	jõe	lõp	he	pu	rev	ju	kah	õr
re	le	ni	na	kus	ma	vad	me	üks	mal
ü	pa	ää	lä	da	vee	ke	ku	na	va
ü	tu	möö	tuv	va	me	tu	dab	e	viib
jud	le	tu	lu	teed	päi	se	ja	tul	ja
lu	nii	se	jund	nes	va	hei	nal	le	ha
väl	on	ja	õh			pal	vi	si	kau
tüh	mi	ja	u	ja	ne	na	ge	pu	tal

Milline tuntud Villem Ridala luuletis on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil.

Lahendus ilmub Romaan Nr. 18 (228).

Lahendus

Nr. 10 (220).

				38	81				
				77	80	31	74	37	34
				79	30	75	82	39	32
				76	59	78	51	8	35
				29	50	83	60	17	40
				58	69	28	9	52	71
				49	84	61	70	27	18
				68	57	10	19	62	53
				48	85	20	65	54	11
				67	56	1	46	21	64
				86	47	66	55	2	45

Eleegia.

Jaik.

Lill eile veel õitses, nüüd murtuna maas;
 Lill eile veel õitses, nüüd tühi on vaas —
 Ei kofatu nad taas!

Veel eile ta sõrale kaunima löi,
 Kuid, muretu, südame veriseks löi,
 Nüüd kurta veel võib.

Miks küsida, kaevata, milleks kõik nii
 On õitseage mõõda, kõik kadavast prii —
 Ta valu ei vii.

Romaan

Nr. 14 (224)

Juuli 1931

X. aastakäik.

Sunniva.

Norra kirjaniku **Bernt Lie** romaan.

2

Nii istusid nad, igaüks oma viletsas paadis ja nende ainus ajaviide oli, et vahetisid vastastikku teise kõverat selga. Esajas Ismaelil oli veel hea, sest ta pojad olid temaga tühes; küll oli noorem, Manasse, vilets vestleja, sest et oli kurttumm, ja palju parem ei olnud lugu teisegegagi. Ei, merel oli kaunis igavaks muutunud, selles olid nad ühel arvamisel, kui aerutasid koju ja hommikul kohtasid lahes.

See oli kolmandal ööl, kui Peeter Martin võõra mehe aurikult doktorisilla juure tõi, kui Fruskjaereti juures, imelikke asju tähele pandi.

Tund enne keskööd tuli valge doktoripaad lahest välja. Sama võõras mees istus sees ja väike Sunniva aerutas. Fruskjaereti juures peatusid nad ja üleval lagedal kaljul seadis mees paar latti püsti ja asetask nendele raske plaadi, mis sarnanes kilbile. Ja nende asjadega askeldas ta kuni peale keskööd, nii et mõistlikud inimesed aru ei saanud, mis ta kavatses. Sunniva jäi paati istuma, nii peen ja õrn, nagu teda tundis igaüks, ja mõlemad naersid ja vestlesid lõbusalt. Kuid võõras mees jutles muidugi kõige rohkem.

Kord oli Hans Joelsen sealt mööda aerutanud ja siis oli võõras seal seisnud ja värvi suure linase riidettükile määrinud — jah, et see oli linane riie, seda oli Hans Joelsen selgelt näinud, kuid targemaks ta sellest ei olnud saanud. Võõras oli ütelnud lahkelt tere ja Sunniva küsis, kuidas kalapüük läheb. Mõned tunnid peale keskööd aerutas paat koju.

Järgmine kord oli jälle igaüks uudishimuliselt kohal ja vaatas lahe poole. Ja tõesti, sealt tuli jälle doktori paat, särades valgelt päikeses. Sunniva aerutas ja võõras mees

istus taga nagu eelmine kord. Ja algas sama komöödia, — kolmas öö läks samuti ja niiviisi kogu nädal, peale neljapäeva, mil öösel sadas.

Ja igal hommikul kodusõidul tundis Peeter Martin sama imestust nagu teised — mis tahtis see mees Fruskjaeret'il? — —

Esajas Ismael töötas, et küsib esmaspäeval doktorimajas järele, kui viib kalu neiu Gundestadile. Paha see olla ei võinud ja neiu Gundestad ei olnud ka selline, et oleks vastusest keeldunud.

Alles kui ta pühalikult oli töötanud äärmist ettevaatust, anti Sunnivale esimesel õhtul luba sallis, mantlis ja soojades jalatäppides Jan Högh Fruskjaeret'ile aerutada. Viimane töötas ta eest isalikult hoolt kanda ja mitte hiljem kui kell üks tagasi pöörata.

Algul oli neiu Gundestad veel kahelnud, sest Sunniva oli väga õrn, kuid Sunniva paluva pilgu peale andis ta järele; ning kui neiu Gundestad arvas, et kõik on korras, siis — —

Hiljem, järgmistel õhtutel, tuli kõik nagu iseenesest.

Doktorimajas möödusid päevad päikesepaistelises, kergemeelses rahus nii, et kadus igasugune ajamõiste! See oli vist sellest, et hommiku ja õhtu, päeva ja öö vahel ei olnud muud vahet, kui et varjud vaheldusid ja valgus teisel küljel oli, et värvid õhtul ja öösel olid mahedamad ja sulasid nagu väsimuses; ehk tuli see ka sellest, et tunnid kadusid naljatamise ja naermisega.

Et Sunnival oli lauluhääl nagu Pattil, selle avastas Jan Högh juba järgmisel päeval ja nii möödus enne- ja pealelõunane

aeg duettide ja soololauluga, nii et see ka-
jas läbi kogu maja ja kaugele välja läbi
avatud uste ja akende, — välja kajakate
ja metspartide juure ja üle vee läbi päikese-
selge õhu. Kahju, et Jan Höghil ei olnud
noote kaasas! Nüüd pidi ta õpetama Sun-
nivat mälu ja kuulmise järele laulma ja
end klaveril saatma; sest õppima pidi ta
seda, et võiks talvel aega viita.

Õhtul oli doktor tööga valmis ja siis ko-
gusid kõik elutuppa avatud ukse ette, kuhu
doktor tõi kõikisugu häid asju; kord oli
see burgunder aastast 1850 vanades kris-
tallklaasides, kord marasquino kohviks,
mille neiu Gundestad valmistas pigimusta.
Ja sigarid! Jan Högh ei olnud iialgi suit-
setanud paremaid!

„Jah, vaadake, mu noor sõber,“ seletas
doktor naeratades ja nähtavasti rahuldatud
Jan Höghi vaimustatud imetlusest, „kui
elatakse nii üksikult eemal maal, siis on
ju — vähemalt suvel — päikesepaistet
küllalt, kuid päikesesoojus peab saa-
ma importeeritud Burgundi viinamarjade
ja Havanna tubakataime näol. Neiu Gun-
destad tõendab ka, et kohv on eht, kuid
mina olen umbusklik, sest —“

„Ah,“ ütles neiu Gundestad haavatult,
„leian, et doktor võiks uskuda mu ausat
sõna —!“

„Jah, neiu Gundestad, kuid mitte kohvi
keetmises! Kas oleks see võimalik, et teie
teisest kotist midagi juure ei lisa?“

„Vist on kõige parem, et härra doktor
kord ise kohvi keedab!“

Vähese vastupanu järele sunniti neiu Gun-
destad oma pühadusi ja varakambreid avama,
kus ta hoidis sissetehtud puuvilja ja Ber-
liini kringleid „daamidele“. Sunniva säras
ja neiu Gundestad pidi murelikkusest hoo-
limata, mida ta tundis söögikambris tehtud
hävituse üle moosipottide alal, ta rõõmu
jagama selle üle, et hea kuid alati melan-
koolne majahärra oli nii lõbus ja elav.

Värske huvi ja tuhande küsimusega oli lõ-
bus maaler äkki tulnud nende harjunud olu-
desse, nii et kõik seni mõtteta vaadatud
asjad näisid omavat uue elu. Vanad maali-
tööd seintel muutusid uuteks ja elavateks
nende väärtuse ja nende meistrite imetluses
ja otsingus; nikerdatud, kõrge seljatoega
mööblid peaaegu tantsisid kangetel jalga-
del kogu selle uudishimu ja huvi järeldu-
sel, mis äkki koondus nende ja nende eel-
loo ümber, — kus ja kuidas nad olid lei-
tud, kui vanad nad võisid olla, kellele nad
olid kuulunud ja nii edasi. Ja doktor näi-

tas ja jutustas. Ta suurim uhkus aga oli ta
oma toa eebenipuust mööbel.

„Jah, ta maksab palju, aga vaadake, võ-
hikuna ei mõista teie seda ehk mitte, —
leian, et on mu esimene kohus oma jõudu-
sid selleks pingutada, et mu majas kõik
oleks korras. Nende inimeste juures siin,
kes elavad vaesuses ja viletsuses, ollakse
rohkem arst kui teie juures; olen nende
inimestega lähedas, südamlikus, kuid ka
väga vastutusrikkas vahekorras; olen saa-
nud, kui asja tõsiselt võtta, kogu ümbrus-
konna isaks ja võin rohkem teha nende vi-
letsate parandamiseks, kuigi mul mitte iga
kord ei ole tegemist kehaliku haigusega,
mis seisab Jumala käes, kui võtan osa nende
hädadest ja muredest. — Jah, selles on teil
õigus, siin on üksik ja vilest nurk ja ini-
mised elavad raskest tööelu; kuid ütlen
teile, mu noor sõber, tõeline olemasolu,
seesmine elu, muutub õnnelikuks, rikkaks
ja täielikuks.“

Tagasihoidlik, vaikne mees muutus soo-
jaks ja elavaks, kui leidis pealtkuulajaid
oma huvidele, milledega seisis muidu üksi.

Jutuajamise alaline kõneaine oli kunst.
Doktor oli noorpõlves palju reisinud ja näh-
tavasti palju kunstnikkude ringkondades
liikunud; selle õlivärvi oli ta saanud sellelt
ja sellelt maalikunstnikult, tolle akvarelli
ühelt teiselt ja ta nimetas tihti mitmeaas-
tast retsensenditegevust.

Ses punktis sattusid mõlemad tihti vasta-
misi ja diskussioon võis siis muutuda nii
ägedaks, et neiu Gundestad oma armast
doktori kartlikult varrukast tõmbas ja kunsti
kõigegega, mis juure kuulus, pörgupõhja soo-
vis. Mõnikord juhtus, kui Jan Högh ja Sun-
niva õhtul ära olid sõitnud, et doktor peale
sarnast vaidlust, kui oli tarvitatud erilisel
ägedaid sõnu, suures ärevuses toas edasi ja
tagasi sammus ja pool endamisi, pool mu-
relikule neiu Gundestadile kibedaid kaeb-
tusi ja etteheiteid avaldas, nii et viimane
neapäeva, mil Jan Högh majja oli tulnud.

Ühel päeval peale sarnast õhtut, kui
vaidlus oli olnud erilisel palav, kui kõik
peale lõunasööki vait oli ja mõlemad van-
nad, istudes tugitoolides elutoas, pidasid
puhkust, pööras doktor äkki vana sõbranna
poole: „Kas teate, tädi Gundel, et neil
kunstnikkude loomudel terve hulk meeli
enam on kui meil ja nad seisavad iga asja
vastu isiklikus, ikka uues vahekorras; kuna
meie elame harjunud elu ja muutume üks-
kõikseks selle vastu, mis oleme saavutanud
võitluse või tööga, et sellega oma elu kau-
nistada, vaatab sarnane loomus elu ikka

uue rõõmu ja uue lõbuga. Sellepärast on see meile õnnistuseks ja elustab meis kõige parema, kui tohime sarnaste inimeste läheduses elada. Sest nad näitavad meile, kus meie mõistame valesti olukordi, kus unustame, mis oli hea ja ilus meie igaveses, rahutus rahulolematuses ja edasipüüdmisses. — Jah, see on meile vanadele hea!

Ta ulatas neiu Gundestadile käe ja ta pilk puhkas armastusega vanal daamil.

„Ja siis peab rõõmustama ja ei tohi kibedaks muutuda.“

Varsti selle järele kostis doktori korrapärane hingamine ja neiu Gundestad märkas, et ta magas. Ta ise ei jäänud aga nii pea magama ja kuivatas veel kaua prilliklaase.

Jan Höghile oli see kõik uus ja ligitõmbav, see stiilne suursugusus, mis näitas end nii heategevana kuni vana neiu Gundestadini, kelle südame ta iga päevaga võitis kindlamini sellega, et imetles doktori ja kogu maja, et tundis elavat huvi tikandusmuustrite vastu ja tihti teadis head nõu anda ja et ta iga rooga, mis ilmus lõunalauale, nimetas oma lemmikroaks.

Mõnikord ärritas teda küll doktori rahulik üleolevus õhtustel vaidlustel; ta tundis siis end nii väiksena ja lasi end mõjutada doktori mitmekülgsustest, sügavatest teadmistest ja just seal, kus oli harjunud sõna oma käes hoidma; nimelt kunstivoolude ja koolide, vana ja moodsa kunsti asjus, — kes, pagana pihta, võiski sarnasel kombel kunstiajalugu uurida!

Doktoril oli and väljendada kõige suuremaid ja kõrgemaid asju lihtsa paatosega ja ta lähenes tihti suurte sõnade juuspeenele piirile, kuid oskas alati naljaka tähenduse või lõbusa tsitaadiga õigel ajal lõpetada. Kuid kogu ta olekus oli siis imeline soojus ja sügavus, mis mõjus ehtsalt ja sümpaatselt selle arguse kõrval, mis avaldus kõiges ja kõike nagu õrnalt looritas. Ja siis oli raske — või paremini öeldud, siis puudus juhus kergeteks kõnekäänudeks. Kõige üle valitses siis terav pühalik meeleolu, mis teda ennast hoidis vangis, ja ta istus ja kuulatas nagu koolilaps.

Jah — ütles ta naeratades endamisi, kui lahkus peale otsustavat allajääki — hea doktor peaks ometi mõistma, kellega ta kõneles! Kui ta võiks tuua siia kõik seltsimehed ja väikesed tüdrukud, siis — — — Kui pahandav oli lugu siiski!

Kuid — burgunder oli kaasakiskuv ja oli ilus siin olla, kus ta tundis end nagu Abrami rüppes.

Vastu kella ühtteistkümmend lahkusid Jan Högh ja Sunniva ja doktor ise andis signaali: „Noh, te mõlemad öölinnud, on aeg merele lennata!“

Küll oli meeleolu toas juba lõbus olnud, kuid kui nad olid koos Fruskjaeret'il, siis algas alles õige elu — nii näis vähemalt Sunnivale. Kõrgustikul, kus, toetatud rasketest kividest, oli püstitatud staffel, seisis Jan Högh tööriitus, suitsetas lühidat piipu, hoides paksult värviga määritud paletti käes, ja paadis istus Sunniva sinises kleidis ja küsis ja lobises, kus juures ta näoke õhinast õlgkübara all hõõgus. Heegeldustöö, mille ta oli kaasa võtnud, ununes selle üle, mis tal oli jutustada.

Sellest, mis ta jutustas ja küsis, ja ta imetlustest märkas Jan Högh varsti, et öö tõi talle ainult uut ja imelist. Kodus, doktorimajas, oli ta kasvanud kahe vanainimese armastuses ja igaüks neist, nii isa kui neiu Gundestad, olid omal viisil ta arendamist juhtinud: isa pehme tarkuse ja mõistlikkude juhustustega, neiu Gundestad kehalikkude tarviduste eest hoolitsedes, jutustades videvikul muinasjutte ja laste lugusid. Et Sunniva nende käte all kasvas neitsiks, seda olid mõlemad vaevalt märganud; neiu Gundestadi härjapõlvilased ja lohed kadusid aegamööda ja isa õppetundide taga hämarus nagu fata morgana tõeline elu, millest ta ise ammu oli lahkunud, mis aga lapse loomuses äratas suure igatsuse, sama igatsuse, mis nüüd ilmes tuhandes küsimuses ja iga sõna ahes kuulamises, mis tuli Jan Högh'ilt.

Ja kuigi viimane kahtlemata pidas kerenduseks, et tohtis sel viisil tasuda doktori toas kannatatud allajäägi eest, et lasi suul vabalt käia, leidis ta aegajalt lõbu selles, et vaatles tasa naeratades, kuidas arenes Sunniva igatsev fantaasia.

Neis kuldselgetes öödes näis peituvat hele julgus ja selles sinakas, kerges õhus ja sädeleval veepinnal mägede vahel näis puhkavat teraskõva jõud. Vaikus sel päikesepaistel ei olnud päeval nõrkenud, rüsuvalt kuum raskus ega öö tumm kurbus ja kuulatav hirm; see oli neitsilikult rahulik vaikus, imeline ilu, mis uinub pehmelt omas värvikülluses, naeratades unenägudes.

Ja meri tõusis ja vajus nagu rahuliku magaja rind.

Vägeva pildi iga värv ja iga joon muutus Jah Höghile rikkaks ja viljakaks sisu ja uute ideede poolest, — näis kasvavat, laiu tiibu laotavat, nii et iga pintslitõmme ta mõtteid kõrgemale juhtis. Ja kõigele,

mis täitis ta meeli, andis ta kergelt väljenduse ja ilme ja Sunniva suurte, imetlevate silmade ees rullus lahti pilt pildi järele lõbus kunstnikuelu, täis rõõmsaid mälestusi ja sada hullu pähepistet, kuna Jan Högh maalis usinalt.

Ja Sunniva kuulatas!

Kõrge, sale kogu seal üleval sametjakis, paksude käharate kübara alt väljatungivate juustega, — välisilma kogu toreduses. Millest ta jutustas — oli temale muinasloo prints ning kogu pikk, hele öö näis talle muinasloona!

Ja ta teadis kõigest jutustada, too muinasloo prints: võorast elust, mis kohiseb ja lainetab vahelduvas valguses ja kirjudes värvides rõõmust, mida juuakse säravatest peekritest, võitlustest, mida võideldakse, võitudest, mida saavutatakse, naistest, kes kergeusklikult järgnevad ja hiljem nutavad — —

Ja nii oli välisilmas, Jan Högh oli kõik näinud ja ise kaasa elanud, — oli armastanud kõiki naisi ja teda armastasid naised, teda, uhkemat kõikidest printsidest!

Sunniva paled hõõgusid ja ta silmad puhkasid säravalt Jan Höghil, kuna see jutustas; kogu õrn, närviline kogu kummardus pingutatult kuulates üle paadiserva, millest käsi nii kõvasti kinni hoidis, et valged kondid paistsid.

Kui Jan Högh vaikus, lasi Sunniva pilgu merele rännata — sügavates unistustes.

Ja nii, nagu ta kõneles väljas, nii vahalt, nii hõõguvalt ja elavalt, nii ei kõnelenud ta iialgi kodus, kui teised pealt kuulasid — nii kõneles Jan Högh ainult talle! Nende vahel oli midagi, ainult nende kahe vahel, mida Sunniva pidas oma suurimaks varanduseks.

Ja oli vaja nii palju mõelda ja nii palju öelda, millest ta varemini ei olnud teadnud, et see ta südant rõhus; Jan Höghile võis ta kõik öelda, sest see mõistis teda ja oskas vastata. Peale isa ja neiü Gundestadi tekkis Sunniva jaoks koguni uus maailm.

Kui kodus, elutoas, jutt asjadele kaldus, millest mõlemad olid kõnelenud skäärides, siis noogutas Jan Högh vargsi usaldusriikka naeratusega: sina ja mina, meie teame seda küll!

* * *

Peale mõne päeva oli ilm kogu aeg, mil Jan Högh seal oli, ilus ja päikesepaisteline. Neliteistkümmend päeva peale ta tulekut reisis doktor ära, keda äkki õhtul haige

juure kutsuti, ja Sunniva ja Jan Högh saatsid ta laheni, kus lahkusid maaninal.

Päike paistis nagu enne; kuid mäetipude kohal põhjas, mis tõusid rõõvloomaa hammastena taeva poole, kerkis udualge pilvesein üles, aeglaselt kasvades.

Töö oli varsti parimas hoos ja Jan Högh jutustas nagu neljateistkümmne päeva eest turistilaevast ja mademoiselle Antoinette'ist.

„Kuidas suutsid sa tast lahkuda!“ ütles Sunniva.

„Mispärast mitte?“

„Kui sa — kui mademoiselle Antoinette —“

„Ah,“ vastas Jan Högh naerdes, pannes pintslit käest, nõjatudes stafflile ja vaadates kaugusse, „seisin üksi tekil ja äkki avanesid mu silmad selle kõige vastu siin — taevas ja meri ja laht siin sees, skäärid väljas, lained fjordis ja kaljud ümberringi, kõik need päikeses värisevad, heledad värvid siin vaikuses — — imetore, imetore! Vaata, seal, kus avaneb fjord, kus päike lebab kullana merel, see on nagu lai tee, mis viib otsekohe taeva, ja mulle näis sel silmapilgul, et sealt astus särav olevus või, kui tahad, manitsev vaim — ja ma pidin seda maalima! See oli vist see, mis vanad nimetasid inspiratsiooniks!“

Mõlemad vaikusid.

„Kui imetore on see!“ ütles Sunniva lõpuks.

„Mis?“

„Jah, kas tead, kui olin veel väike, mõtlesin ikka, et ema, keda ma sugugi ei mäleta, kuid kellele nii tihti pean mõtlema, et ta on seal, kus on ainult taevas ja meri, taeva läinud.“

„Seal fjordi suus?“

„Jah. Meie olime vanasti isaga nii palju õhtuti väljas ja pütidsime kalu. Kuid just sellepärast oli see nii iseäralik, et sulle ka näis, et see on tee taeva! Ja siis jutustas mulle veel neiü Gundestad, et, kui olen hästi hea, Jumal laseb ema minu juure tulla suurtel, valgetel tiibadel ja siis mõtlesin ma alati, et ta tuleb sealt üle fjordi. Ja siis oleks ma teda tundma õppinud ja võiksin temaga juttu ajada ja ta peaks mulle kõik jutustama.“

„Kõik?“

„Jah, Jumalast taevas ja enesest ka.“

„Kas olid kord juba nii hea, Sunniva?“

Sunniva vaatas unistavalt säravate silmadega pool ebakindlalt, pool häbelikult küsivalt Jan Höghi poole üles: „Oh, uskusin seda ainult, kui olin veel väike!“

„Kas sa siis ema enam ei oota? Kas sa

enam ei usu, et ta tuleb suurtel, valgetel tiibadel, et sulle Jumalast jutustada? Kas sa seda enam ei usu?"

Jan Högh küsis nii tõsiselt ja vaatas talle rahulikult silmadesse ja Sunniva naeratus kadus — ta näos oli veel kerge eba-kindluse vari, kui ta pead raputas: „Nüüd enam mitte.“

„Aga kui sa võiksid kord nii hea olla?"

„Ma ei saa!"

„Siiski, Sunniva, usun, et sa võiksid.“

„Jah, kuid kuule. Oli Ülestõusmise püha, kui pidin saama õnnistatud, ja siis võtsin nõuks nii hea olla, kui võin — mitte ainult õhtuti magamaminekul, sest selle unustan ikka jälle hommikul, vaid kogu päev, alataasa! Ah, mis vaeva ma nägin! Ja uskusin nii kindlasti, et see sünnib õnnistuspäeval. Ja mõtle ometi, seal jooksin õhtul, ilma et keegi teadis, õpetajamajast, kuhu isa ja mina peale õnnistuspäeva pidime jääma, üle kitsa maariba koju ja see on peaaegu miil. Siin palusin ärdalt Jumalat, võtsin paadi ja aerutasin välja — ja siis — siis —“

„Siis ei tulnud keegi?"

Sunniva raputas pead, ta silmis olid pisarad.

„Ja sa ei usu nüüd enam seda?"

Jälle pearaputus.

„Kuid mina usun, Sunniva!"

Sunniva vaatas imestunult üles; Jan Högh toetus staffile ja naeratas rahulikult alla.

„Usun ainult midagi muud, kui neiu Gundestad, ma ei usu, et Jumal laeb su ema oodata, kuni oled küllalt hea, sest seda oled sa kindlasti. Kuid usun, et su ema tuleb ja sulle kõik ilusad asjad jutustab, kui sa teda kord vajad.“

„Millal siis?"

„Noh, võib olla, et mitte iialgi. Kuid kui kord oled õnnetu, Sunniva, siis, usun ma, tuleb su ema taevast maha su juure.“

Sunniva vajus sügavatesse mõtetesse ja ütles lõpuks endamisi: „Jah, sul on ehk õigus.“

„Kas sa ema enam sugugi ei mäleta?"

„Ei, olin alles aasta vana, kui ta suri. Kuid tean temast palju. Ta ei olnud meie maalt, kuid ta oli ilus, väga ilus, mustade juustega, mis lahtiselt alla rippusid.“

„Kust ta siis tuli?"

„Ta oli ühest kohast suure, vaikse järve äärest, kus inimesi ei olegi, ja tal oli põder kullatud sarvedega. Ja kord tuli ta sinistelt mägedelt alla, mis seal taga seisavad, ja isa hakkas teda armastama ja nad abiellusid. Kuid siis suri ta ja neiu Gundes-

tad ütleb, ta usub, et ema suri koduigatsusest.“

„Koduigatsusest?"

„Jah, suure järve järtele, kus on nii üksik, palju üksikum kui siin, ja põdra järtele kullatud sarvedega.“

„Ja neiu Gundestad jutustas sulle seda?"

„Jah, kaua, kaua aja eest.“

„Ja su isa?"

„Isalt ei tohi ma midagi küsida.“

„Mispärast mitte?"

„Sest et ta on nii kurb.“

Vesi tõusis peale mõõna ümber skääride, tõstis rasked mereheinamassid üles ja tõmbas nad ohkega tagasi, tõusis ja vajus, uhtus kive ja vahutas sajas keevas, väikeses neelus. All kostis lahtikistud kivi raske kõmin — või oli see südamehaige vesinäkk, kes seal nuuksus?

Ja ümber skääride nirises ja sosistas vesi ja iga väiksem laine mängis oma väikese päikesekiirega, tuhatkordselt sädelesid piisad ja kustusid jälle, et järgmisel sekundil uuesti sädelema lüüa. Ja see kõik oli tugev, sügav merevool, mis ruttas neist mööda ja mis tuli päikesepaistelisel Jäämerelt.

Jan Högh tõmbus külmetades kokku.

„Nüüd, Sunniva, peame ruttama, et jõuaksime koju! Mulle näib, et siin on jahe!"

Ja ta pakkis kokku ja pani kõik raskesse kasti, mille oli kinnitanud ahelaga suurte kivide külge. Siis aerutasid nad minema.

„Kuid ütle mulle kord tõsiselt," algas Sunniva, kui nad pöörasid ümber maanina, „kas sa siiski ei kahetensud, et jätsid mademoiselle Antoinette'i maha?"

„Mademoi — — — ? Kahetsenud? Ei!"

Ta naeris valjusti ja tõusis, et tõmmata paati silla äärde.

„Aga ta oli nii kena!"

„Jah, kuid siis kohtasin sind, väikest näkineidu, siin lahes ja sa oled tuhat korda magusam ja kenam kui kõik mademoiselle'id maailmas!"

Nad läksid koos maja poole.

Kuid tõusev udupilv mäetippude vahel põhjas oli vahepeal kasvanud võimsaks seinaks, mis nüüd algas hirmsat rongikäiku üle fjordi. Hallvalged udukäed sirutasid üle kuristikude ja orgude, sarnanedes hiiglasel, kes aeglaselt oma liikmeid sirutab; kogu mass liikus, muutus suuremaks, tõmbus jälle kokku ja muutus tihedamaks, kuni lõpuks udu kindlalt libisedes edasi rullus nagu lainetav mägi üle tumeda vee, ja varsti oli kogu maailm nagu teki alla peidetud ja niiske külmavärin läks jäiselt

üle mere ja maa. Päike pimenes, ainult hõõgub, kollane valgus idas lasi aimata, kus ta seisib.

Oli vähe kasulik nüüd turistilaeva oodata, mis sel öösel vaevalt midagi fjordis näha võis, ja kui Esajas Ismael ja Hans Joelsen, aetuna külmnisikest udust hommikul vara koju aerutasid, järgnes Peeter Martin neile varsti. Fruskjaeret'i juures olid nad nagu tavalikult jälle kolmekesi kõrvuti.

„Seal see udu nüüd ongi!“

„Jah, ta tuli täna öösel väga jämedal viisil!“

„Ja nii hirmus külmalt.“

„Nüüd jääb ta kindlasti nädalaks!“

* * *

Kas võib leppida peale neljateistkümne-päevalist päikesepaistet kord ka halva ilmaga? Ma arvan nii! Kui see aga kestab nädalateviisi, igal hommikul seesama hall udu ootab — — —!

Jan Höghi meeleolu kannatas selle all väga. Esimestel päevadel oli ta laenanud mõned korrad doktori eeskujuliku püssi ja oli ümber lahe teisele kaldale läinud, kus oli näinud pikksilma läbi metshanesid mäenõlval. Sadas peent vihma, mis niisutas püssipära ja ta riideid kattis säravate helmedega; märg kaselehestik piisutas ta kõrvu ja kõrtelt ja pöösastelt nirisid vihma-piisad, kuhu ta astus. Teiselpool lahte olid samblaga kaetud mäed ja üksikud kõrgustikud, kus end peita ei saanud ja kus tuli kavalusega ettevaatlikkude lindude lähedusse hiilida, kelle piklikud targad pead paistsid eemalt ja tähelepanelikult igale poole pöörlesid.

Ettevaatlikult tõstis Jan püssi ja sihtis läbi looritatud, halli õhu — seal, tõusid kaks lindu raske tiivalöögiga õhku! Ta sihtis viimasele, püssirohu suits haihtus vaikes õhus, pauk kostis teravalt ja kajata — ja raske, imelise plaksuga langes suur lind vette. Nii vähe olid aidanud teda tähelepanu ja teravmeelsus! — Varsti ujus ta veevoluga alla ja rippus siis Jan Höghi käes, kes oli asunud koduteele doktori maja suunas.

Järgmisel päeval haned end ei näidanud ja ka sellele järgneval mitte ja Jan Högh ei toonud muud saaki koju, kui omad nõrguvad riided ja märja püssi, mida pidi tundide viisi puhastama.

Sunniva ja Jan Högh olid kord ka katsumud õhtul kalu püüda, kuid see oli halb ja niiske lõbu. Ei, kõige parem oli siiski kodus!

Peale kahepäevast äraolekut tuli doktor tagasi, kuid tal oli vähe aega. Linnast apteegist olid tulnud ta arstirohtude tagavarad, mis pidid saama revideeritud ja korraldatud; potid ja pudelid pidid puhastatud ja täidetud saama ja ta toa uks jäi üks tund teise järele kinni. Nii ei olnud muud peale alata, kui Sunnivaga laulda ja mängida, vahepeal teha jalutuskäik vihmavarjuga ja kalossides ja vihastuda ilma üle.

Täna oli neiu Gundestad ka elutoas kütta lasknud. Ei saanud teisiti, kuigi oli alles juulikuu lõpp! Ilm oli külmnisike ja inetu ja ebamõnusus tungis läbi pragude ja pilude majja.

Elutoas istus Sunniva ja laulis hääleharjutusi: La—la—lala—laa—a—.

Jan Högh tundis õigupoolest kohustust kirja kirjutada, kuid jäi siis mugavas poosis, sigar suus, kabineti ahjunurka neiu Gundestadi juure istuma, kes nõelus sukki ja kelle ühel küljel lebas hunnik nõelutud ja teisel küljel hunnik nõelumata sukke.

Juba pikemat aega oli Jan Högh neiu Gundestadi usaldusalune ja et viimasele praegu juhus soodne näis, tahtis ta Jan Höghi sellesse pühendada, mille järele ta nii kaua oli pärinud. Sumbutatud häälel ja paratamatu ohkega algas ta: „Jah, õnnis proua doktor oli Soome sugu, seda ei oleks võinud uskuda, kui teda nähti, sest ta oli suur ja ilus!“

„Abieluga oli lugu väga imelik. Doktor oli siia tulnud ajal, kus ta veel veider ei olnud. Ah, ei aita midagi, et sellest kõnelen, need on vanad lood! — Kuid tal oli olnud midagi peene, välismaise daamiga, kes kogu õnnetuses süüdi oli. Doktor ei olnud enam päris noor ja enamasti stinge ja kurvameelne. Ja igaüks lohutab end ju omal viisil. Mees nagu tookord oli doktor — nii elav, peen mees nagu ta oli olnud noorpõlves — kui see teeb sarnase rumaluse, et tuleb siia üksildusse, siis ei või ükski imestada, kui ta lõpuks liig palju veini joob. Noh, mitte just nii palju, et avalikkus sellest teada oleks saanud, kuid mulle, kes olin algusest peale ta majas, selgus mõnigi asi, seda võite ometi kujutada.“

Kuid siis määras meie Issand omas tar-kuses niiviisi, et pastor Kjaer Kirkevaa-genis teda tundma õppis ja ta oma juure viis. Meie õpetaja on nii hea mees, päris Jumala õnnistus! Ja seal, õpetajamajas, oli ka tema, Sunniva ema; ja oli kõige rikkama laplase tütar Finnmarkenis, nimelt vana Joel Bilto tütar Enarest. Ta oli tütre

kasvatuseks ja õpetuseks andnud õpetaja juure, sest ta ei pidanud kasvama nagu teised Soome Lapi soost tüdrukud, vaadake ja see oli ju loomulik, kuna Joel Bilto ise oli rikas ja selgitatud mees.

„Ah ei, ah ei, kui ilus oli ta! Ja nii mõistlik ja tasane! Nii muutus vahekord tema ja doktori vahel peagi sõpruseks; doktor ammutas sellest kõige paremat lohutust ja tütarlaps oli peen ja armastusväärne. Hiljem, kui nad olid juba abielus, istusin noore prouaga nii mõnigi tund koos, kuna doktor oli väljas ja kõnelesime temast ja siis oli ta nagu Jumala ingel, kui teda kuulasin!

„Ta sarnanes väikesele Sunnivale, tal olid samad mustad silmad, ainult ta juuksed olid samuti süsimustad nagu on tavalik laplaste juures ja oli imetore temaga koos olla, sest temas näis peituvat ainuüksi armastus, ükskõik, mis ta tegi või kõneles. Ah jaa, ta oli vist selle maailma jaoks liig hea!

„Doktor ärkas uuesti ellu ja oli elav ja lõbus; kõik oli majas nagu päikesepaiste, kuigi ta ise, õnnis proua, ei olnud just elav, vaid pigemini raskemeelne. Ja õhtul, eriti talveajal, võisid nad tihti kuni ööni vaik-selt koos istuda ja üksteisega sosistada, või doktor võttis viiuli, mille ammu kõrvale oli pannud, ja mängis; ja proua laulis, nii et mulle pisarad silma tikkusid. Ah ja, ah jaa.“

Neiu Gundestad puhastas tükk aega prille.

„Ja siis suri ta?“ küsis Jan Högh.

„Ah jaa!“ ohkas neiu Gundestad. „See toredus kestis ainult lühidat aega. Kui Sunniva ilmale tuli, pidi õnnis proua palju kannatama ja ühel päeval kevadel tuli ta isa, vana Joel Bilto, kui doktor oli ära, ja ükski ei tea, mis ta talle jutustas. Mees oli nüüd vana ja viimasel ajal leseks jäänud, ja ta pahandas ehk endamisi, et tütre oli ära andnud. Doktorit ta näha ei soovinud. Kuid sellest päevast peale tuli sarnane rahu-tus ja igatsus meie õndsas proua üle, ta võis tihti kaua üksi ringi rännata, meelsa-mini mererannal, ja kodus ei olnud tal rahu mingisuguseks tegevuseks. Suvel, kui tulid laplased, kes elavad seal üleval, rändas ta tihti penikoormatelt nende juure ja jäi sinna tundideks, — see tähendab, kui doktor ei olnud kodus. Ja öösel, siis jalutas ta, laps käevarrel, rahutult toas ringi — teine inimene oleks väsimusest ümber kukkunud — ja siis laulis ta oma viise, mida keegi ei mõistnud. Algul möödus

kõik jälle, kui doktor koju tuli, ja ta ei teadnud, kuni lõpuni, kuidas lood õieti olid. Sügisel — võin seda küll vist ütelda — ei olnud ta enam õige mõistuse juures. Kesk pimedaid sügisööid tõusis ta, mässis lapse riietesse ja hiilis majast välja, nii et doktor hirmust meeletu oli, kui ärkas. Ta läks siis ka välja ja tõi ta tagasi. Nii läks tükk aega; jõuluks oli asi parem ja väike Sunniva oli nüüd umbes üks aasta vana. Kuid ühel hommikul tuli doktor minu juure, näost valge kuni lina ja nii moondunud, et teda vaevalt ära tundsin.

„Neiu Gundestad,“ ütles ta mulle, „peate minuga tulema. Ma ei tohi seekord üksi minna!“

„Jumal olgu mulle armuline — mis kõik oli see, mille seltsis tegime! Otsisime ja ja uurisime suuskade jälgi, mida arvasime videvikus ära tunda võivat, ja doktor nuttis ja kaebas, et see hingele valu tegi. Ja kõik olid enesestüdistused, päris hirmsad kuulda ja oma mõistmatuses katsusin asjatult teda lohutada.

„Nii leidsime ta lõpuks. Aga et see peen, õrn inimlaps ialgi võiks sarnaseks muutuda, seda ei oleks ükski uskunud! Nagu hullumeelne naine oli ta; näis, et ta silmist purskas tuld ja leeke, seal juures keerutas ta suurt soome pussi ja hüüdis omas segaduses, et võtab pigemini enese ja lapse elu, kui et pöörab meie juure tagasi.

„Ma ei võinud muud teha, kui lumme heita ja Issandat paluda, kuid doktor läks talle vastu, rebis mantli lahti ja palus teda sinna tõugata, kus ta süda nõretas verest kõige häda ja viletsuse üle, ja silmapilgul, mil ma ehmatusest karjatasin, kuna nägin nuga välkuvat, näis pahavaim tast lahkuvat. Me kandisime ta lapsega koju, meele-märkusetä ja kange nagu surnu.

„Nädal aega lebas ta voodis ja siis oli ta esimesel ajal armas ja tasane, kuid alati nii kurb, nii hirmus kurb. Nii suri ta Uuel aastal.“

„Kuid ta isa, vana laplane? Kas teie teda ei näinud enam?“

„Talle saadeti sõna, kuid meie ei kuulnud temast midagi; alles kolm aastat hiljem sai doktor kirja ühelt pastorilt Venemaalt, et vana Joel on surnud. Hiljem saatsid ametivõimud kõiksugu pärandust Sunnivale, enamasti kuld ja hõbe ehteid nagu kannavad soomlased.

„Siis kuulsime viimasel aastal ja ka mõnel korral sel talvel mitmelt poolt, et üks Sunniva ema öde ringi käivat ja last otsi-

„Miki-hilreke,“

keda meie kõik tunneme helifilmidest, kes meile talve jooksul valmistanud nii palju lõbu ja nalja, on valmistatud puust ning püstitatud Haapsalus Afrika rannal. Sealgi valmistab ta väikestele mudilastele nalja ja head tujut, nagu näha meie pildil, kus pisike põngerjas tirib Mikikest sabast.

vat. Kuid asi lõppes kuulujutuga ja meie ei ole teda iialgi näinud.“

Neiu Gundestad võttis sukad jälle ette ja Jan Högh puhus mõtlikult suitsu õhku. Elutoast kostsid veel Sunniva harjutused läbi kinnise ukse.

„Jah,“ algas neiu Gundestad uuesti, „meie majas on elu tihti kurb olnud. On raske näha meest nii vaikselt ja kannatlikult leinamas — ja iga nädal läheb ta surnuaiale, talvel ja suvel. Kui õpetaja nii lähedal ei oleks, — Kirkevaagenis — ja kui doktor ei oleks nii tubli mees, nagu näete ise iga päev, nii kutses kui ka teisis asjus, jah, siis oleks lood väga kurvad!“

Neiu Gundestad ohkas.

Seal kostis toast heledalt ja selgelt, kus Sunniva algas täiel häälel:

„Kaunidust soovib mu süda,

Kaunidust ihkab mu meel . . .“

„Jah, ja see armas laps,“ jätkas neiu Gundestad, „ta on meie doktori rõõm. Ja

mis kõik ei ole ta talle õpetanud, see on kindlasti palju rohkem, kui sarnane maalaps muidu õpib. Kuid Sunniva jaoks on koht üksik ja varsti peab ta küll vist inimeste sekka minema.“

„Jah, see on ka minu mõte,“ ütles Jan Högh. „On imelik, et doktor teda juba varmini inimeste hulka ei ole saatnud.“

„Ah, ta on ju veel laps!“

„Ärge õelge seda nii kindlasti, neiu Gundestad!“

„Jah, uskuge mind! Ta ei olnud ka kehaliselt tugev, oleme tihti ta pärast hirmu tundnud — — —“

Sunniva avas ukse ja seisis paluvalt lähel: „Oh, maalermeister, tule ja aita, ma ei suuda duetti õppida!“

Jan Högh tõusis laisalt.

„Mul on selleks küll hirmus vähe lusti! Kuid katsume siiski.“

Neiu Gundestad jäi sukkade juure istuma, kuna laul kostis teisest toast, katkestatud Jan Höghi õpetlikkudest märkustest ja juhatusetest saatmisel.

„Nüüd pead end kord seisukorda asestama, Sunniva. Sa oled näkineid, kes kuuvalgel ööl tõuseb laintest, kuna ma magan metsas. Sa oled näkineid, mitte ainult väike Sunniva, kes laulab klaveri saatel. Nii — alga nüüd!“

Ja Sunniva laulis:

„Kuule mind, vaene, jõe poiss,

Puhka siin natuke!

Sulle kõrva ma sosistaks

mõndagi sõna nii head —

kui sa uinud!“

Jan vastab:

„Ah, ilus naine, miks petad mind, kiiresti tõttan ma sinna, kus ootab mind tema!“

Sunniva:

„Sinasse riietab meri mind,

laulab mul oma laulu,

tuuled pakuvad minule

maikuu säravat veini, —

kui sa uinud!“

Jan Höghi tugev bassihäääl algas täiel jõul:

„Palun sind, naine, südamest

lase mind rahuga minna —

ära su silmade võlust!“

Sunniva:

„Läbi lainte lumivalge vahu

sõidan kuldvankril ma.

Kuuvalge valgub kahvatult

minu rinnale, juusteale —

kui sa uinud!“

(Järgneb).

Suudlus.

Saksa kirjanik **Max Wundtke.**

1

1.

Suurepärane hommikupoolik juunikuul! Magusast lilledõhnast tiine tuul puhus, kosutavalt ja unisekstegevalt; kuldsest säras päike taevas ja mängis vanade puude latvades. Metsas, mis palistas tee üht äärt, ja niitudel ning põldudel, mis seisid tee teises ääres, laulsid linnud, sumisesid mesilased, ja ometi paistis südamele, nagu peatuks pühapäevane vaikus kõikjal.

Kurt Rönninger kargas üle madala, kuiva kraavi kitsale mururibale, mis metsa maanteest lahutas, nii et kerge ranits ta seljas lustiliku hüppe tegi. Siis otsis ta ettevaatlikult mugavat kohta; ranits lendas maha ja pikkamisi, nagu inimene, kes õnne tahab maitsta, laskus ta ise selle kõrvale samblaivaibale, sinna, kus vähem marjavarssi leidus. Pikkamisi kobas ta maapinda oma ümber, pikkamisi laskus ta pikali ja vahtis pilusilmil üles valgete pilvekeste poole, mis õrnasti ja vaevaltmärgatavalt taeva all liikusid nagu luiged sinivetes.

Kurt Rönninger oli filosoof. Muidugi mitte filosoof teaduse jaoks, vaid tegeliku elu jaoks. Tema ei pidanud lugu üksikasjust, vaid võttis kõik kokku ning tunnistas: Siin on hea olla — siin tahan ma puhata! Parem oleks olnud küll öelda: Siia tahan enesele ehitada maja; aga siis oleks tal tegemist olnud politseiga, sellepärast leppis ta ainult puhkamisega. Majaehitamisesest poleks olnud kasugi. Tema oli rahutu vaim ja liiasti harjunud rändamisega.

„Ja see vist jääbki nii,“ armastas ta melankoolselt ütelda, kui mõtles oma elule ja eneselt küsis, kuhu see hulgu-seelu teda küll kord peaks viima. Temal ei olnud midagi peale selle, mis tal ranitsas peitus. Tema oli ju alati rännakul.

Kas oli see tema süü? Muidugi! Ta hakkas naerma, kui nüüd sellele mõtles, ise juba pooleldi uinumas. Ta oleks ju tarvitsenud vaid töötada; teda võeti igal pool meelsasti tööle ja maksti talle hästi.

Aga ta ei kärsinud kuski pikalt olema. Kord oli ta meistriemandale pisut varjamatult oma arvamist ütelnud, kord meistriga tülli sattunud, kord mõne neiuga sidemeid sobitanud, kord ülemust haavanud.

Kõige esmalt aga töö! Ah, töö temale sugugi ei sobinud. Mis ta õieti oli? Seda ei teadnud ta isegi. Oli kasvanud võõraste inimeste juures ja käinud algkoolis. Isa ja ema polnud ta iial näinud; aga see ei vähendanud ta rõõmu. Rõõm oli tal juba veres. Õppinud oli ta hästi, aga metsik oli ta ka. Sellegipärast armastati teda. Tema oskas hästi tarvitada pliatsit. Astus linnas laudsepa juurde õppima, jooksis varsti jälle sealte minema, katsus lukksepa juures õnne, viskas sellegi peale käega ja tõusis viimaks ühe teise laudsepa juures modelljoonistajana lugupeetud astmele. Muidu katsus ta pliatsiga ka teiste asjade juures õnne, ja leidis inimesi, kes inestades käsi kokku löid nähes, mis noor noid joonistanud. Aga selle juure asi jäigi. Ei leidunud inimest, kes oleks ära tunnud: Selles inimeses peitub midagi! Kuid käsitöö teda ei huvitanud.

Ta ei olnud mitte laisk. Kuid ta igatses midagi, millest ta isegi ei teadnud, mis see õieti oli. Pidi ometi leiduma ala, kus ta võis vaimustuse ja andumusega töötada. Kuid seda kohta polnud ta ikka veel leidnud ja sellepärast rändas ta laias maailmas ringi.

Suvituslinna Haapsalu uus nägus paaditrepp, mis hilju ehitatud Eesti marmorist. Trepp asub kuursaali ja kõlakoja vahel.

Sai tal teel raha otsa, noh, nõudlik ta ei olnud; leppis ka heinakütüninga kui puhkusekohaga.

Kurt Rönningeri sõrmed kobasid riideid. Ärraslustilik ilme lendas ta ilusast päevitunud näost üle. Jah, riided olid tal otsas. Ei jäänud üle muud nõu, kui lähemas linnas tööd otsida ja enesele siis uued riided muretseda. Nende mõtetega uinus ta viimaks.

Tema kohal helkis päikesekiir ja hea männaõhk paisutas ta rinda. Liblikad ja metsmesilased sumistasid ta ümber ja paar vinti silmitsesid magajat puu otsast uudishimulikult.

Ta naeratas.

Magus unelm! Muinasjutt heljub ta hinges, ilus muinasjutt vaesest noormehest, kes suudles kuningatütart ja kellele kõik maailma varandused lendasid süle. Tõesti, kõik ümbrus oligi nagu unelemiseks loodud!

Äkki kähvas ta istukile. Nüüd oli lõpp unistustel kuningatütrest, kes teda tahtis suudelda. Veel üsna uniste silmadega vaatas ta maanteele. Ülevalt mäelt lähenes kerge troska. See lähenes kaunis kiires tempos. Kurt vaatles seda uniselt. Keegi daam juhtis troskat. Nüüdki ei äratanud see temas huvi. Aga tagaistmel istus teener, käed eeskirjakohaselt risti rinnal. See äratas Rönningeris tähelepanu ja pilkehimu.

„No näe, teener, kes ennast oma kõrgel perenaisel laseb sõidutada!“

Aga Kurti mõtted ei jõudnud kaugemale. Hobune tegi ootamatu kõrvalhüppe ja jooksis tuhatnelja mäest alla. Kutsar ei istunud enam oma kohal, vaid lamas keset maanteed, jalad püsti.

Meelsasti oleks Kurt Rönninger sellest nähtusest veel rõõmu tundnud, aga ta teravad silmad said aru hädaohust, milles noor preili viibis. Sest noor pidi ta olema, tunnistas Kurt enesele; vanemad daamid ise harilikult sõidukit ei juhi. Troska vaarus siia ja sinna. Iga silmapilk võis ta ümber minna. Õnnetuseks olid ohjad daamil, kes kõigest hoolimata oli jäänud julgeks, käest maha kukkunud, kui vanker ühele kivile pörkas. Ohjad jooksid nüüd maas ja erutasid hobust veel enam.

Kurt Rönninger oli jalule karanud. Noolkiirelt lähenes troska. Ainsa hüppega seisis Kurt teel ja jõudis parajasti veel sinna, et tormaval hobusel suu äärest kinni sai kahmata. Peru hobune pööras kõrvale; õnnetus tahtis, et Kurt ühe jala pani ohjadele ja selle tagajärjel kukkus.

Preili kiljatas valjusti, aga Kurt ei lask-

nud enam ohje lahti. Hobune lohistas teda tüki maad ja jäi siis värisedes seisma. Paks vaht voolas tal suust ja vaht kattis ta kehagi.

Kurt Rönninger kargas jälle jalule ja naeris preilile vastu, nagu oleks see kõik olnud nali. Ka kutsar oli nüüd kohale jõudnud, tormas hobuse suu äärde ja raputas teda kirudes.

„Oi, armas sõber, ega te ometi ei taha hobust uuesti peruks teha?“ hüüdis Rönninger temale.

Siis astus ta pisut tagasi. Daam oli troskalt maha tulnud ja lähenes nüüd noorele hulgusele. Ta oli ehmatusest alles pisut kahvatu, muidu aga täitsa toibunud. Ta ulatas Kurtile käe.

„Palju tänu,“ ütles ta kõlava häälega. „Teie päästsite minu elu. Kas tohin teada teie nime?“

„Kurt Rönninger,“ vastas see ja kunnardas viisakalt. Pilk preili näole teatas talle, et päästetu oli väga ilus.

„Ma ei tea, kuidas teid pean tänama,“ jatkas preili. „Palun, vististi vajate raha — võtke kõik, mis selles kotis peitub; ainult kott jätke mulle, sest see on mulle armas mälestusese.“

„Ma tänan, mu preili,“ vastas Kurt väga lühidalt. „Mina pole teeröövel.“

„Andke andeks! Ma ei arvanud seda nii pahasti. Olen alles erutatud. Aga ma ei tahaks teie tegu jätta tasuta. Teie abita oleksin sant või koguni surnud. Kas ma teile selle eest midagi ei või pakkuda?“

Jälle lendas Kurti pilk neiu ilusast näost üle. Hull mõte sähvatas ta peast läbi.

„Sellest, mis mulle pakute, ma loobun, ja seda, mida soovin, teie mulle ei anna.“

Hämmastusega silmitses ta neidu.

„Mina ei keeldu teile midagi andmast, mis on õige ja korras.“

„Ebaõige see küll ei ole. Suudelge mind!“ Preili taganes.

„Teid?“

„Mind! Noh, väga meelitav ma ju ei ole. Kuid elupäästjale sobiks see. Aga kui teie ei taha, siis lähen ma jälle oma teed. Arvasin ainult, et sellisele vaesele hulgusele kord ka midagi peaks lubatama.“

Preili silmitses julget meest ebamääraselt, mitte teades, kas see rääkis tõtt või tegi nalja. Meelepaha ja inestus võitlesid temas. Kuid ta leidis, et poiss oma viletsast riietusest hoolimata näolt kena oli.

Teener seisis avasui ja silmitses tarretult kord jultunud noortmeest, kord oma käskijannat. Tal näis lusti olevat jultunu ümbert kinni kahmata ja teda kraavi paisata.

„Teie nali ei ole sobiv, hea sõber,“ ütles daam pisut nipsakalt.

„Oh — vastuoksa. Suudlus on minu poolt mõistetud väga tõsisena. Aga nagu ütlesin, võin ka lahkuda.“

„Võtke raha! Tahaksin teid meelsasti tänada!“

„Ei! Soovin tänu saada ainult soovitud kujul. See võib olla jultunud, aga teie võite ju keelduda. Ja mina jatkan oma teed tänuta. Elage hästi!“

Ta pööras jälle oma laagrikoha poole.

„Tänuta ei pea te minust mitte lahkuma! Võlgnen teile palju tänu. Ja te paistate olevat igatahes parem kui seda teie välimus näitab.“

Kurt jäi seisma ja pööras ümber.

„Ma tänan teid teie hea arvamise eest. Kuid siis ärge pange ka pahaks, et oma hinna pisut kõrgema määraran.“

„On see siis nii kõrge — suudlus?“

Pooleldi meelepaha, pooleldi lustilikkus kajastest küsimusest.

„Teie näete, et ta on mulle kõrgem kui teie raha ja kõik, mis mulle muidu võiksite anda.“

„Ja kui ma nüüd ütlen, et olen kihlatud —“

Kurt astus lähemale.

„Üks põhjus enam mulle, et ma hinnast alla ei jäta. Kibedusetunne jääb mu rinda veel muidugi, kui mõtlen, kes sellise õndsuse allikal seisab. Nii siis saagu sellest väike osa ka vaesele rändurile.“

„Teie räägite paremini kui teised teie taolised.“

„Minu taolised!“

Kurt ütles seda heitvalt ja õlgu kehitades.

„Mis te siis olete? Või ei olegi teil muud ametit kui —“

„Hulkuda, tahate küll ütelda? Võimalik, et teil on umbes õigus. Muidu olen ma joo-nistaja, ka laudsepp, sepp, lukksepp, kujur, kui soovite.“

„Seda kõik? Kas ei võiks ma siis midagi teie heaks teha?“

„Kas saan suudluse?“

„Minu isal on suurtoõstarite keskel häid tutvusi.“

„Jätke see. Mina muretsen enese eest ise. Nüüd tohin ma küll lahkuda?“

„Tänuta — ei!“

„Mina teist tänu ei taha. See, või ei midagi.“

„Aga teie ei pea minust tänuta lahkuma.“

Nad silmitsesid üksteist, noor mees uuri-valt, kahtlevalt, preili tõsiselt, peaaegu pa-haselt.

„Siis annan ma teile selle suudluse!“ ütles ta otsustavalt. „Seda väärrib teie tegu.“

Teener astus sammu tagasi ja tõmbas kulmud kramplikult nii kõrgele, et ta nii kui nii juba rumal nägu sarnanes tsirkuse-klounile. Ja mis ta lähemal hetkel pidi nä-gema, kivistas ta näoilme täiesti.

Preili oli vähekesese ettepoole astunud ja oma huuled võhivõõrale inimesele lähenda-nud, kes neid siis ka pikema jututa südam-likult suudles! Hirmus!

„Kui mina seda julgeksin!“ käis tal mõte peast läbi.

Nagu peaks ta ennast vabandama, pööras preili tema poole.

„Miks ei pidanud ma seda tegema? Oli ju ometi kaalul minu elu.“ Ja noore mehe poole pöördes jatkas ta:

„Arvan, et olete nüüd rahul?“

„Täiesti, mu preili! Ma ei lootnudki, et oma teo eest saan sellise kuningliku tasu, ja tänan teid. Nüüd olen ma teie võlglane. Mälestus sellest suudlusest saab surmani mu rinnas elama. Teie kiituseks tahan laulda laule!“

„Mis, teie luuletate ka?“ küsis preili imestades.

„Noh, nii hästi kui see läheb. Palju see väärt ei ole, aga minule kõlbab ta laulda. Ärge unustage mind täiesti, kui teie käsi hästi käib!“

Nüüd seisis ta jälle teisel pool kraavi.

Teener raputas hämmastanud pead ja ta alumine huul, mille ta ette ajanud, ilmutas põlgust.

„Kummaline inimene!“ pomises preili omaette. „Jean, võtke hobuse suu äärest kinni ja jalutage teda pisut, et ta jälle rahustuks,“ ütles ta siis teenrile, ja ronis tros-kasse oma kohale.

Kurt Rönninger vaatas neile järele; aga ta näol polnud enam muretu kelmikuse jälgi. Ta oli tõsiseks jäänud ja heitis mõtiskledes jälle pikali.

2.

Suudlus on igatahes üsna tähtsusetu asi ja sellise „luksusega“ käivad ta jagajad ena-masti ka sellekohaselt ümber, kuid ajaloo-s on ometi näiteid, et sellistest pisiasjadest võivad tõusta suured asjad. Kurt Rönninger ei kuulunud küll ajalukku, aga tema enese lugu oli talle maailma ajaloo-st tähtsam, sest kõige olemise keskpunktiks oli ju ometi vaid tema. Ja sellele elule oli suudlus ilu-salt, õilsalt daamiga keset maanteed suure, pöörvä tähendusega sündmus. See oli esi-mene kord, et ta tüht nii ilusat daami oli

suudelnud, vaatamata erakorralistele asjaoludele. See suudlus ei lasknud teda enam lahti.

Kõige esmalt tundis ta südames raskust, et ta sellele preilile ennast ei olnud võinud esitada paremini. Vististi ei oleks preilil nii raske olnud teda suudelda, kui ta oleks olnud paremini riides. Sellepärast oli parem ennast korras hoida. Teda valdas kahetsus, aga muuta polnud enam midagi.

Kuid teda parandas kindel otsus: sa pead ennast parandama. Rändamisest ja lõbusast meeleolust võis ta ju loobuda, seda ta tundis, aga tahtis hoolt kanda ka selle eest, et teda hulguseks ei arvataks. Kui ta veel kord pidi sattuma sellisesse olukorda, siis—

Ta lõi enesele suu peale.

„Narr!“ kirus ta. „Kas sulle sellest veel küll ei ole? Mis sa veel tahad saada?“

Ja ta meel oli nii sentimentaalne, et ta sel hetkel oleks võinud töötada: huuli, mida see õilis preili suudelnud, ei pidanud ükski teine suu enam puutama!

Aga varsti naeris ta selle üle. Ometi ei tulnud see südamest. Ta meel muutus kummaliseks. Lust ja nukrus maadlesid temas. Aga see oli nüüd kindel: Ta pidi enesele muretsema uued riided. Teda ei tohtud teinekord enam armetuks hulguseks arvata.

Tema pähe tekkis üldse hulk ilusaid otsusi ja kui need oleksid täide läinud, siis oleks ta vististi olnud suur mees. Ja siis oleks ta läinud oma ilusa päästetu juure, kumnardanud riütellikult ja ütelnud: „Armuline preili, mina ei ole mitte endine hulgus maanteelt, vaid ma olen Kurt Rönninger — vististi olete temast juba kuulnud. Mina eisuuda teie suudlust enam unustada, vaid pean tunnistama, et teid piiritult armastan. Saatke see edev mees, keda seni nimetasite oma peigmeheks, minema ja abielluge minuga. Mina olen kuulnud Kurt Rönninger ja hoopis teistsugune temast. Ma armastan teid nii väga, et pean surema, kui te mind —“

Hulgus tõusis jälle ja hõõrus silmi.

Millise ilusa muinasjutu ta jälle oli välja mõelnud. Kuidas see sobib? Mis mõte sel on? Aga varem unistas ta ka kuningatütre, keda ta võis suudelda, ja kas see ei olnud saanud tõsiasiaks? Kes teab, ehk oli ta pühapäevalaps, kelle unistused täide lähevad?

Aga esialgul tundis ta oma kõhus korinat ja sellepärast pidi leib ja tükike pekki seda vaigistama. Kas söök hästikaetud laua juures parem maitseb? Vististi mitte! Ja sellepärast ei maksa nii kõrgeid mõtteid

haududa. Aga see sündis ju vaid selle daami pärast. —

Kurt Rönninger jõudis linna ja küsis kohe pärast enese puhastamist ühest suurest vabrikust, mis asus suurel platsil ja mille kõrval seisis suurepärase villa, tööd.

Peagi jõuti otsusele, et teda tarvitada võidi, ja ta jäeti tööle. Nii oli tema eest esiotsa jälle hoolitsetud. Ta oli usin ja korralik, teenis raha, muretsetes enesele uued riided ja saapad, lühidalt: hakkas saama kavatsatud gentlemaniks. Selle juures rändas ta vabadel tundidel linnas ja linna ümbruses ringi. Mingisugune mõte oli tal pähe asunud ja ei lasknud teda enam lahti. Ta süda oli raske, etta omast suudlejast muud ei teadnud kui et ta ilus oli, ei nime ega seisust. Aga ta oli veendunud, et preili saanas linnas elask. Kui ta teda ometi näekski! Kui ta teda kord tõesti tänaval näeb ja preili siis mõtleb: seda meest olen ma kord suudelnud — siis, tõesti ei pidanud preili sellest tundma häbi!

Ja kord oligi tal õnne. Linna puiestikus jahtus see — linna teises ääres. Preili istus toredas troskas ühe teise, vanema daami kõrval. Ja uhkesti istus kutsar pukis. Selle tundis Kurt esimesena ära — see oli saana, keda ta maanteel näinud. Ja siis tundis ta ära ka preili, aga see teda vististi ei näinud.

Palavalt tõusis veri Kurtile pähe. Oli see siis nii ime? Preili ei tahtnud teda näha, vaid soovis, et see episood ununeks. Mis oli loomulikum? Ja Kurt tundis äkki kahju, et ta kord maanteel oma soovi jonnakalt oli läbi viinud. Nüüd mõtles preili vististi ainult häbiga tagasi. Ja see tegi Kurtile valu.

Üldse —!

Kurt Rönninger hakkas kiruma. Ta ei olnud enam põrmugi rahul. Ja nii kaotas ta troska silmast. See oli paha. Aga mis ta siis õieti tahtis? Preilit teretada, kui teda nägi? Kas oli tal kavatsus preilit jälle panna piinlikku seisukorda? — Oh ei, ainult näha tahtis ta teda, ainult näha, ilma et preili teda oleks näinud.

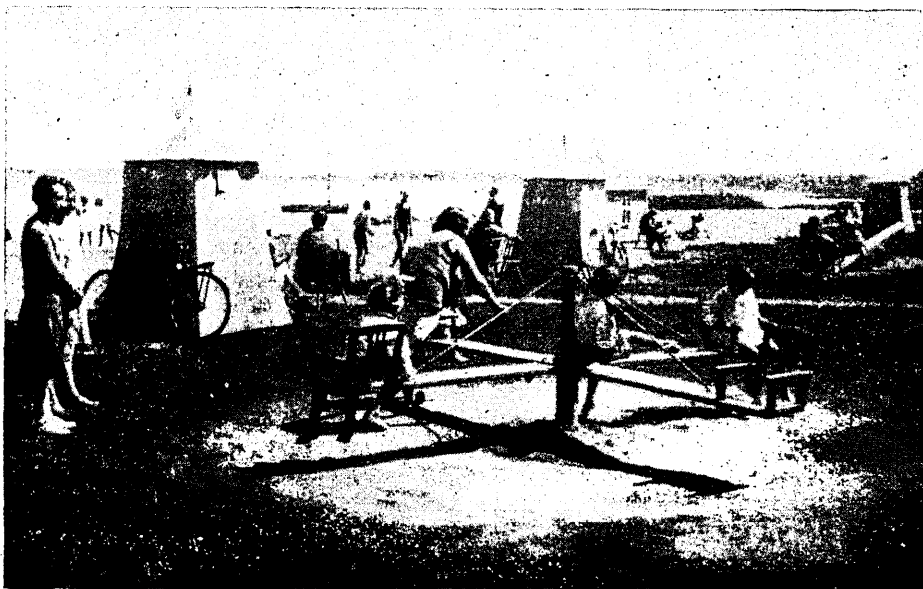
Ja kui ta nii mõtiskledes edasi hulkus ja jälle oma vabriku lähedale jõudis, sõitis troska temast veel kord mööda. Aga enne kui ta rõõmsast ehmatusest toibus, kadus troska vabriku kõrval seisva villa värava taha.

Mis? Siis oli preili sõbralikus vahekorras nendega, kelle leival tema nüüd seisis? Või koguni — oh mis sest küll sai? Kui oletada, et preili kuulus vabrikandi perekonda,

suurtööstur Klemens Meinerti perekonda, mis järgnes sellest? Milline narr ta oli! Oieti ei olnud ta tost suudlusest muud saanud kui kasutumaid mõtteid ja südamevalu. Aga ta tahtis olla õiglane; selle läbi oli tema ka saanud jälle inimeseks, kes enesest enam lugu pidas kui tollekordne hulgas. Temal oli püüdeid ja kavatsusi — ilma suudluseta ei oleks ta mitte nii kindlale järjele jõudnud. —

Järgmisel päeval päris ta oma töökaaslastelt teateid peremehe perekonna kohta.

Veebruari esimesed päikeseküllased päevad meelitasid kangesti välja ja Kurti hinges hakkas vana rändamiselust tiibu liigutama. Ja ometi ei mõelnudki ta enam vana rändurielu alata. Tal polnud jõudu Erna Meinarti mälestusest pääseda. Tõsi küll, ta ei hellitanud oma südames mingisugust lootust, aga magus unistus oli tema üle ometi sedavõrd võimust võtnud, et temale iga teine koht, kus ta tema lähedal ei võinud viibida, paistis viletsana ja lohutuseta. Mõnikord paistis ta eneselegi narrina.

Haapsalu uus rand

n. n. Aafrika rand. Seni ei olnud Haapsalus liivast mereranda, kus võis ka pikutada ning võtta päikesevanne. Nüüd on ka Haapsalus meie teiste kuurortide: Pärnu, Narva-Jõesuu, Pirita j. t. eeskujul mereäärne, kus võib mõnuga nautida päikese kuumust. Rand on ehitatud kunstiliselt, sinna on veetud liiva, ranna kohalt on meri puhastatud mudast. Lastele on püstitatud kiik, karusell, ehitatud väike puust mängu-majake ja palju muid lõbustusi. Riie tamise jaoks on rannal nägusad riie tamispuhkad. Suvitajate lõbuks on ehitatud puust Miki-hiireke. Haapsalu linnaisad on teinud palju tänuväärt tööd, et muuta linna kõigiti ilusaks ja mugavaks suvituskohaks.

Ja kuulis nüüd: preili oli vabrikandi ainus tütar ja Erna oli ta nimi. Ja kihlatud ühe keskkooliõpetajaga, kel lootus oli saada varsti direktoriks.

„Hm, nii siis hea partii, ja seega kaob kõik lootus, et ta tuleks sulle, hulgusele, kes midagi ei ole, kel midagi ei ole, kes midagi ei suuda, ainult et tal jultumust oli temalt maanteel suudlust nõuda ja seda saada!“ ütles ta võllanalja tehes.

Aga kui ta nüüdsest peale ka tihti hulgas ja preili troskat otsis, ei näinud ta teda enam. Ja siis tuli tali, mis hulkumist isegi takistas.

Mis sellest siis pidi saama? Ja ta katsus mõttest loobuda ning kõigele kriipsu alla tõmmata.

Siis tuli ta teele uus seiklus, mitte selline kui kord maanteel, aga ometi niisugune, mis ta südame veel rohkem rahutuks tegi.

„Kuulge, armas Rõnninger, meie peremees tahab enesele oma parki ehitada mingisuguse paviljoni. Muidugi peitub selle taga preili, temal on alati sellised tujud. Teate, noh, on ta aga tüdruk: Möödunud suvel olla ta maanteel koguni tüht hulgust suudelnud? Eks ole hull, mis? Ei tahaks uskuda!“

(Järgneb.)

Häbi.

Tiroomi kirjanik **Josef Stollreiter.**

Kaugelt legendikkudelt ja laantelt, kus elatakse taevaga, tormidega, tähtedega ja kogu looduse ilu ning toreduse ja vägevusega palju kitsamas ja üksteistmõistvamas ühenduses kui inimestega, kes nakatatud on ajavaimust ja iseennast kiidavad, tuli Bastian Altberner suurde, rahvastkubisevasse linna.

Margret, ta vennatütar, kes varakult linna kolinud, oli mõni aasta tagasi abiellunud ja temale sagedasti kirjutatud, et ta kord ometi tuleks ja „suurt maailma“ silmitses.

Aga linn ei meeldinud talle. Juba esimesest pilgust saadik. See polnud õige maailm. Ta oli täis hullumaja lärmi, ja kõik seal oli vaid üle võõbatud, ainult hiilguse jaoks, ja seest õõnes ning tühi.

Kui Margret oli teda oma mehe saatel, kes aga varsti jälle läks äri ajama, kogu linnast läbi vedanud, jõudsid nad mitme tunni järele viimaks ka noorpaari korterisse.

Bastian jäi pärast pealiskaudset ringivaatamist kesk tuba otsides seisma ja raputas pead.

„Mis sa otsid, onu?“ küsis Margret imetades.

„Jah — kus nad siis on? Millal nad siis tulevad?“

„Mis sa sellega arvad, onu? Kes tulevad?“

„Sinu lapsed! — Neid peaks sul nüüd juba olema vähemalt kolm!“

Margret hakkas heledasti naerma.

„Lapsed? — Ei, armas onu — lapsi ei tahagi meie saada! See pole ju enam modern, moodne! Minu mees ja mina — meie tahame ometi elu nautida! Lapsed on koormaks ja maksavad raha!“

Bastian Altberner seisis kui sammast. Siis pööras ta järsku ja läks raskel, paukuval sammul ukse poole:

„Jumalaga!“

„Jah, aga mis — mis sul on, onu?“

Talunik pööras lävel, ta silmad leekisid

ja ta kondilisse näkku tõusis leekiv puna.

„Siia majja ma ei jää!“ ütles ta karedalt, peaaegu metsikult. „Naine, kellele lapsed on koormaks ja kes tahab elada ainult lustile, ei kõlba. Ja kui sinu vanemad — Jumal ülendagu nende hinge! — nõnda oleksid mõelnud kui sina, siis ei võiks sa nüüd oma kasutumat lustielu elada ja nautida!“

Ta pööras ümber ja läks.

„Aga onu Bastian!“

Näost punasena ja vihasena jooksis Margret temale järele.

„Ega sa ometi ei taha lahkuda?“

„Sa jäta mind rahule, sina!“ tõrjus mees järsult. „Sellise naiseaga kui sina mina tühe katuse all ei maga! Seda võlgnen ma sinu vanematele! Naine, kes ei taha lapsi saada, sest et need talle on koormaks, ja kes tahab elu nautida, — ei vääri minu süllgegi!“

Ta viskas ukse kinni ja läks trepist alla, küsis vaksalisse teed ja sõitis lähema rongiga, ilma et oleks tagasi vaadanud, oma üksindusse tagasi.

Kui ta orujaamast üles oma mägede poole sammus, oli tal, nagu oleks ta pääsnud tumedast, inetust kihvtikeerisest, ja kui talle ta lapselapsed hõisates vastu jooksid, tõmbas ta nad kõik koos oma laiade rinnale ja suudles neid, nagu oleks ta aastaid neist eemal viibinud.

Aga alles lähemal pühapäeval kirikusse minnes, mis oli tunni tee kaugel, leidis ta julguse oma abikaasale ütelda, millist häbi oli temale teinud Margret.

Ta abikaasa kahvatas ehmudes südameni ja kogeles täis ärevust ning kohmetust:

„Jeesus Maria! Kui metsik ja patune on ometi see maailm!! Issand Jumal, kas võib leida veel suuremat häbi?“

Bastian raputas pead ja üleval legendikul ei mainitud enam kunagi Margreti nime.

Kalifornia hiiglapuud.

Rootsi kirjanik **Sven Hedin.**

Metsad on Põhja-Ameerikas seisva kuulsa Yosemite-oru kõige toredamaks ehteks. Aga nad ei tõsta mitte ainult orupõhja iludust, mida autoteed läbistavad, vaid mäenad, kadakad ja teised okaspuud kasvavad ka mäekülgedel kuni üles jääliustiku siniselsiravate jääfrontideni. Okaspuud on igalpool enamuses, kuna tammed, vahtrad ja teised lehtpuud vähem esile kerkivad. Venalikus üksmeeles kasvavad siis kõiksugu männatõud üksteise kõrval, suhkru- ehk hiiglamänd, kollane mänd, mille nimi ingliskeeles on Yellow pine, ja niinimetatud jeffrey mänd. Siis seisab valge mänd punakapruuni kõrval ja siin puurib ka kalifornia tseeder oma juured maapõue.

Kuid neist kõigist üle ulatades, tõstab niinimetatud sequoia oma kuningliku krooni üle metsa. See on kõige kõrgem ja kõige vägevam puu maailmas, üks neist imedest, mis on aidanud Kalifornia nime maailmas kuulsaks teha.

Yosemite rahvapargis on kolm sequoia-puude metsa. Nende puude nimed on siin Big Trees. Keskmises Sierra-Nevadas seisab Mariposa metsasalk, ta sinne nimi on Mariposa Grove, ja ta on neist kõige suurem. Küll leiame ne ühe kolmandiku kõigist Ühendriikide metsast Washingtoni ja Oregoni riikides, aga metsariba Sierra Nevada mägede lääneküljel on 800 kilomeetrit pikk ja 30 kuni 50 kilomeetrit lai ning kuulub seega Põhja-Ameerika kõige suuremate metsade hulka. Ja mägestiku keskmine osa, kus puude kasvupiir ulatab kuni 300 meetrini merepinnast, võib uhkustada sellega, et temas seisavad maailma kõige vanemad ja suuremad puud — sequoiad.

Sel hiiglapuul on vanad esivanemad. Tema tüvetahvlid ulatavad tagasi kuni miozänfloora valitsevate tõugudeni. Kui sequoiametsas rännatakse, on rändajal, nagu oleks ta tagasi astunud palju miljoneid aastaid. Talle näib, et ainult geoloogilise eesaja hiiglaloomad neisse metsadesse sobiksid, mitte aga need viletsad kääbused, kes nüüd nende sammavõlvide all rändavad. Nagu maakeraloo ammu möödunud ajajärkude anakromismid seisavad seal need hiiglapuud, nagu hauasambad eesaja kalmistul, nagu surematud olevused, mis ei tunne kaduvuse seadust.

Oma nime on sequoia saanud ühe indi-

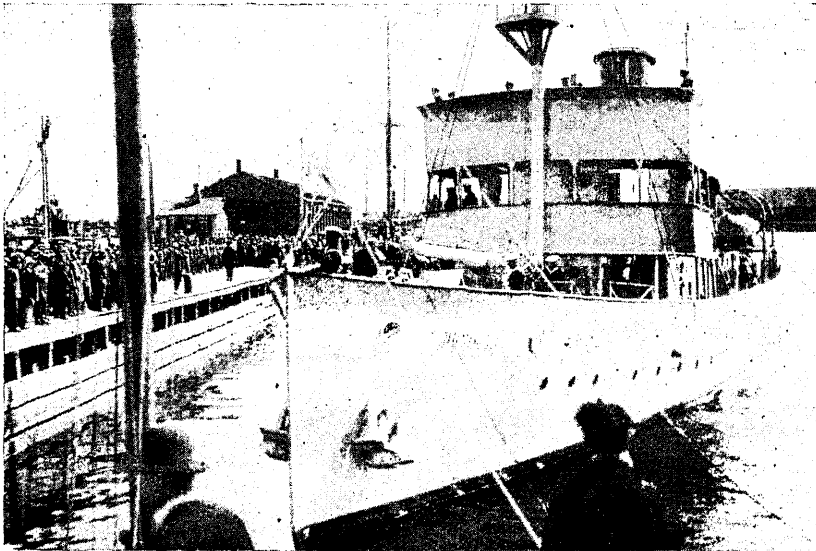
aanlaste pealiku Sequo Jah poolt, kes sündis umbes 1760. aastal ja oma suguharuga, kelle nimi Tsheroke, elas kirdepoolses Alabamas. Tema uskus, valgete maaletulijate võimused põhjenevat nende oskuses, oma sõnu ja mõtteid kirjamärkidega väljendada, ja sellepärast leiutas ta kirjakeele, milles oli kaheksakümmendkuus märki ja mis ta suguharu pidi kaitsma võimsate võraste vastu.

Selles usus lõpetas Sequo Jah oma päevad. Suguharu suri välja, aga ta nimi elab edasi: seda kannab nüüd maailma puude kuningas.

Ja ometi on sequoiasugu ise sureva indiaanlastesuguharu kuju. Geoloogilisel eesajal oli tal õige suur levi, aga suurema osa neist suurtest, juurkindlatest hiiglastest hävitasid jääaja jäävoolud. Nüüd elavad ta veteraanid ainult veel Sierra Nevadas, kus nad esinevad pumapuudena ja mammutpuudena. Mammutpuu on mõlemast õilsam ja esineb Sierra Nevada läänekülgedel. Ta kasvab siin 1400 kuni 2400 meetri kõrgusel ja teda leidub siin 400 kilomeetrit pikas metsarõngas 26 salgas. Niinimetatud Sequoia Natsionaal Pargis on neid 20000. Yosemite Natsionaal Pargis leidub neid kolm salka, millest Mariposa mets seisab 27,4 kilomeetrit lõuna pool Yosemite Lodge ja 6,4 kilomeetrit keskhommikupool Vavonat. Siin elab 490 puud ja nende keskel kõige suurem neist kõigist.

Seda suurte jumalate metsasalka külastasin ma 17. juulil. Kui mu kell 6 äratati, näitas termomeeter 8,3 kraadi Celsiust, ja mulle paistis ilm pärast lagendikul valitsevat leekivat kuumust väga külmana. Päikesel, mis parajasti tõusis, polnud veel jõudu. Metsas ja telkides valitses hauavaikus. Kogu org paistis võlutuna, kui hommik saabus. Ka võõrastemaja ümber valitses sügav vaikus. Verandal oli näha vaid üksikuid uniseid turiste, kes nagu minagi tahtsid autobussiga sõita Mariposa Grovele.

Kell punkt 7 sõidab auto ette. Meid on 14 sõitjat, ja niipea kui oleme saanud platsi, algab metsik sõit lõunapoole. Meie sõidame ühesse kõrvalorgu ja tõuseme selle paremat külge mööda teravates, järskudes käänakutes üles mäele. Aegamööda avaneb vaade orusügavikku. Hurmav maastik, mis iga silmapilk vahetab iseloomu ja perspek-

Soome sõjalaev „Uusimaa“, millega külastasid Tallinnat Soome kõrgema sõjakooli kasvandikud ja õppejõud eesotsas koolitulemaga everesi Zilliacusega.

tiivi. Valkjassinine suitsuloor heljub orupõhja kohal. Tuuleõhku pole. Uleval Inspiratsioon Pointil, kus toreda väljavaate pärast mõned minutid peatume, on õhk juba pehme. Milline maa! Milline vägevate reljeefide ja energilise skulptuuri pilt! Sügavate, lopsakas roheluses säravate oruvagude vahel tõusevad üles metsaga kaetud seljad ja huvitavad mäeõlad. Kell 8 ristume Grouse Creeki ja natuke aega hiljem puhkame Chinquapini onnide juures.

Nüüd sõidame järsust mäest alla, kuid peagi tõuseme jälle üles uue väikese mäeharja poole. Tee viib vinda-vända mäest üles ja mäest alla, ja raske auto kõigub halval teel kui laev tormisel merel. Sõidutee on kitsas ja kaitsepuudeta, ja tihtilangeb mõni mäekülj oma väliselt seinalt, mille äär on pehme ja võib raskusele kergesti järele anda, järsult alla. Autojuht peab meid ettevaatlikult edasi lootsima, kui meile aegajalt mõni teine auto vastu tuleb. Üks kollane autobus müriseb meist mööda; ta tuleb Los Angelesist ja kuulub, nagu räägitakse, ühele sõjakoolile.

Kui oleme veel kord puhanud, üle sõitnud ühest raudteest ja läbi läinud Bishop Creekest, kui oleme ühe teise sügava orukuristiku jätnud paremale poole, siis peatume kell pool kümme Wawones, väikeses külas keset metsa, kus asub hotell, kõrts, pood, post ja telegraf. Tund hiljem jõuame Big Trees Lodge.

Nüüd viibime keset suurte puude muinas-metsa. Mina leian need määratumad puutüvid nii kujult, värvilt, kui ka joontelt otse täiuslikud olevat oma ilu poolest. Oma maalistelt, kõvadelt, lühikestelt ja paksudelt juurtelt tõusevad nad püstloodis üles päikese poole, kütünalsirgetena, nagu oleksid liineali abil joonistatud. Nende ladvad suplevad päikese käes, nende oksad on võrdlemisi väikesed, nende käbid mitte suuremad kanamunadest ja nende seemned ainult mõni millimeeter pikad. Aga nende tüved on kuninglikult sirged,

sädeledes punakalt, ja nad sarnanevad kiriku sammastele, mille võlviks on türkiisiline taevas.

Me sõidame metsas ringi ja külastame kuulsate puude mitmesuguseid rühmitusi. Enam kui 2100 meetrit kõrgelt Wawone Pointilt näeme Wawone küla ja hotelli 950 meetrit meie all ja eemalt paistab meile silma Sierra Nevada lumitunud hari. Siis keerame jälle alla, külastame uusi metsasalke ja tutvume eesaja uute hiiglastega. Terve rida sequoiapuid, mis siin seisavad, kannavad ameerika riikide, linnade, presidentide ja kuulsate isikute nimesid. Meie saame tuttavaks Washingtoni ja Lincolniga, tere-tame Granti Shermani ja Mark Twaini.

Enamikul neist hiiglametsa veteraanidest on läbimõõt 6—9 meetrit — maja laius. Nad on 84 meetrit kõrged ehk pikad, nii siis kuus korda nii pikad kui keskmise suususega saar. Veel 15 meetrit allpool latva on tüvi 3—3,6 meetrit paks. Dear Giant on koguni 12 meetrit läbimõõdus paks, ja The Fallen Monarchi, mis maas lamab juba seitsaadik kui inimesed mäletavad ja ometi veel elab, tarvitatakse nalja pärast autoteeks.

Grizzly Gianti läbimõõt on 9,02 meetrit, kõrgus 62 meetrit ja ümbermõõt 28,35 meetrit. Kui tahetakse teda kaelustada, siis vajatakse 20 inimest, kes kõik käed välja peavad sirutama, nii et ainult sõrmeotsad kokku puutuvad. Tema vanadust arvatakse

3000 aastale. See grizzly hiiglane algas oma pikka elu juba tol ajal, kui assüürlased võitsid Babyloni, nii iis 1100 aastat enne Kristuse sündimist. Kolmekümne sajandi tormid on tema ladvas laulnud oma hümne, sadanded rahvapõlved on ta alla vaadanud indiaanlaste seiklustele, on näinud suguharusid ja pealikuid kasvamas, õitsmas, suremas, uusi suguharusid tõusmas ja minemas.

Samase kaliibriga kui Grizzly Giant on Lafayette oma 8,96 meetriga ja Washington 8,93 meetriga läbimõõdus. Aga Mark Twain on veel suurem; tema ümbermõõt on 34,15 meetrit ja kõrgus 101 meetrit. See imetaoline puu on kõrgeim maailmas ja tema kroon ulatab Washingtoni kapitoli kuplist veel mõni meeter kõrgemale.

Forest Queen on 67 meetrit kõrge ja 27 puud siin metsas on temast kõrgemad. Havefordi on tuli seest tühjaks õnistanud ja sellest tõusnud õnnsuses leiavad parajasti 17 hobust ulualust.

Mulle teatati ühest mahakukkunud sequoiast, mille aastarõngad osutavat 4148 aasta vanadusele. See auväert puu oli juba Abrahami sündimise ajal 200 aastat vana.

Puud nagu see, on kaasa elanud peaaegu kogu ajaloolise aja. Sellise puu elukestvus ümbritseb kõik selle inimesesoo saatused, kellest ajalugu midagi teab pajatada, alates eesaja hallimast saagadepimedusest. Sequoia on ka kõige vanem elulev, mis meie maakeral leidub. Teised puud on kõige enam vaid 600 aastat vanad. Nad närtsivad ja surevad haigustesse, neid söövad putukad, tabab välg ja nad põlevad. Aga sequoia ei jää iial haigeks, ei katkud ega putukad suuda tema koorest läbi tungida või ta elunärvi imeda. Välgki ei suuda ainustki neist purustada ja tappa, küll aga röövib ta neilt nende ladva. Nende kõrgus 90 meetrit ja nende vanadus 3-400 aastat teevad ju väga tõenäoliseks, et neid juba nii mõnigi

kord on tabanud välg. Sellepärast on ka enamik neist kaotanud krooni, nii et nad ülevalt aja, tormide, talvelume ja välgude tagajärjel õige vigased välja näevad. Kui aga sequoiat tabab välg ja see ta ladva kuni 15 meetrit alla poole hävitab, siis sirguvad teised, ajavad oksad jälle üles, koguvad jõudu, tõusevad, trotsivad taeva võimu vastu ja katsuvad saadud kahju jälle parandada. Sequoia näib olevat imetaoline. Tema koor on kui metall ja ta puul ou hämmastustäratav tahtejõud. Kõigest meie maa elulevustest omab sequoia kõik surematuse rekordid ja on tõesti *semper virens*.

Isegi maha kukkudes elab ta veel sajandeid. Ei külm ega kuumus, ei vihm ega põud, ei lumesadu ega härmatis jaksa ta hävinemist märkavalt kiirustada. Täis aukartust ja ülevat hardumust rännatakse siin metsa sammaskäikudes, võlutud nende saledatest, ilusatest joontest, nende soojast värvist, nende monumentaalsest ehitusest ja nende kuninglikust kehahoiust. Kui lühike ja õrn, kui abras ja kaduv on inimese elu tema elupikkusega võrreldes! Me tunneme ise oma tähtsusetust, me oleme vaid lühiajalised külalised nende maakera juurkindlate algelanikkude kõrval. See on aga ometi kui balsam rahatule hingele, kui tohime mõni aeg viibida siin pühas vaikus ja sequoiapuude ülevas rahu. Ainult suure vaevaga suudab inimene ennast lahti kiskuda sellest võlust, kui autopasun läbi metsa

Soome ja Eesti vellede südamlük käepigistus
soome kõrgema sõjakooli saabumisel Tallinna sadamas 4. juuli s. a.

tuututab ja ta kaja püude vahelt vastu kostab, ja ainult vastu tahtmist pöördakse seal tagasi: välja mühisevasse elusse.

Kell on pool 4, kui meie auto mürtsudes ja kõikudes jälle sõidab põhja poole ja teele pöörab, mis viib Glacier Pointi. Siin ootavad meid uued unustamatud muljed. Siit toredast vaatepunktist Yosemiteoru lõunäärest avanevad vaataja silmale maailma kõige suurepärasemad maastikud. Jalgade ees nähakse kogu määratumat jääliustikku, mille sügavaimas osas seisab Mercedi jõe-kese kanjoonvagu. Nevadakosk ja ta järg, 97 meetrit kõrge Vernalkosk, mis mõlemad üle määratumate graniitkaljude alla tormavad, kütkestavad meie pilku.

Neist pahemat kätt võlvub „Vabaduse-mütsi“ — „Cap of Liberty“ — kuppel ja kaugel idas seisavad Sierra Nevada kõrge-mad ladvad, Florence Mountain ja Mount Lyell. Ilusam kõigist on aga Half Dome, mis just meie vastas oma poolkuuli üles tõstab, kuna kuuli teinpool on kõdunenud ja pudenenud. Lääne poole pöörduv pude-nev pind on püstloodis sein, millel mär-gata võib ühe valge näo jooniseid.

Mäest pahemat kätt, haljendava, metsa-rikka oru sügavuses, seisab ühe väikese idüllise järve, Mirror Lake, veepeegel, mille kaldaid ma olin juba külastanud.

Kosed mühisevad ja kohisevad. Selle jä-rele kust tuul puhub ja kui tugev ta on, vaheldub mitmesuguste häälte kaskaad, mis Glacier Pointi poole tungib, oma kõlavärvi ja kõlatugevust. Kord kõlab see kui kuk-

kuvate kruusamasside kolin, kord kui su-sistav auruville veduritelt, kord jälle, nagu sõidaksid rasked vankrid üle silla.

Ettevaatlikult astutakse välja Overhan-gin Rockile, mille graniitpingid nagu laua-plaadid ulatuvad üle orustügeviku. Just meie all on org oma metsaga, oma jõgedega ja järvedega, raamituna hallidest, järskudest graniitkaljudest. Päike laskub ju Vaikse Ookeani poole. Valgustus on tore, aga ma leiän puuduvat Grand Canyonit loitvad, soo-jad värvid.

Taas kajab signaalpasun ja meie tagasi-sõit algab. Tumedate metsavõlvide all vee-reme edasi teed mööda, mida siin ja seal läbistavad vajuva päikese kuldkiiired. Mõ-nes kohas on mäest alla viiva tee kääna-kud nii teravad ja lühikesed, et meie suur auto neist ainult vaevaga saab läbi sõita. Aegajalt vuhiseme läbi kitsaste väravate kõrgete okaspuude alt. Kuristikudes ja sügavikkudes, kuhu iial ei tungi päikese-kiir, leidub veel lund; isegi veel kesk su-vel teeb Sierra Nevada oma nimele veel au.

Kell 7 oleme jälle Chinguopinis ja sõi-dame siis Aralanch Creekist ja Inspiratsioon Pointist mööda. Kui me lõpuks pool tundi hiljem jõuame Yosemite Lodge valgustatud veranda ette, siis on meie elu hommikuga võrreldes mälestustest rikkam, sest me oleme näinud ilusaimat, mis maailmas leidub, ja oleme rännanud läbi sügavate metsade, mis meid on õpetanud meie vana maakera veel rohkem armastama kui siamaani.

Vanaemake ei kuule ei näe.

Arnold Liiv.

„Minu kullakene, vanaemakene, kas sa mäletad veel seda aega, kui ma väikene olin, aias lillepeenarde vahel jooksin, ja kui mesilane mind sõrme nõelas? Pisarad veeresid siis mul üle roosa palekeste: valu oli ju ütlemata suur! Sa panid tükikese külma mulda minu pisukese sõrme peale. Ja imelik—valu kadus. Sa naeratasid, silitasid minu käharaid juukseid. Kilgates ja hõisates ajasin ma siis jälle kirjuid liblikaid taga“ . . .

Palju, palju on aastaid mööda läinud. Vanaemakene on sirbitaoliseks kokku vaju-nud. Ta ei kuule, ei näe hästi. Mul on rinnas loitma löönud pureja valu . . .

„Ma ei oska, ei suuda tunnistada sulle, vanaemakene, et armastus südant nii valu-tama paneb . . . Muld, mis sind varsti ka-tab, minu hea vanaemakene, vaigistab kord ka minu armuvalud“ . . .

Kuid vanaemakene ei kuule, ei näe, ei oska enam armuvalu mullaga arstida . . .

Vabadus.

Austria kirjanik **Käthe Kürschner.**

Oli kord hertsogiriik Bukovina, mis kuulus vana Austria-Ungari monarkiasse. Tänapäev on see maa, enne nimetatud pöögipuumaa, Rumeenia kuningriigi osa. Mõningate aastate eest valitsesid seal veel väga veidravad olud. Leidus palju vägevaid isandaid, kes omasid laiu maa-alasid, väga mõjurikaid pappe ja kuulsaid imerabbisid. Kuid samuti leidus seal terveid mustlastesalku, kes söitsid oma kinnikaetud, rohelistes vankrites, mille ees olid kõhnad hobused, läbi provintsi ja kes elu mõisates tegid ebakindlaks. Oli ette tulnud, et nii mõnigi tuline mustlastüdruk oli meeldinud mõisahärrale või ta ametnikkudele ja külailudustele edukalt konkurentsi oli teinud. Külätüdrukute võrgutamise oli liig kerge, sest kes oleks julenud mõisahärrale vastu panna, kui see teda ihaldas? Ta oleks teinud oma perekonna leivatuks ja oleks häbiga minema kihutatud.

Kahtlemata sama võimurikkalt elas ka parun Jancu Dorea omas suures mõisas, Doreanis. Ta oli lesk, veel tugev mees viiekümneandates eluaastates, väga rikas ja sugugi mitte naistepõlgaja. Ta armastas tüdrukuid, head sööki ja tulist veini. Nende kolme meeldiva tegevuse vahel möödus ta elu muretult, kuni ühel päeval lõi ta saatulik tund.

Ühel ilusal kevadhommikul rändas üks mustlastüdruk üle pargi kruusaga kaetud teede lossi poole: see oli ilus, noor olevus, mustad lokid ümbritsesid elevandiluuilist näokest, silmad olid koobastes nagu kaks suurt, tumedat kirssi ja ümarate, punaste huulte taga naersid säravalt valged hambad. Vormid aga, mida lapitud, kitsas kattunkleit lasi aimata, olid noore jumalanna omad. Ta kõrval sõrkis inetu koeraräbal, pool hundikoer, pool karjakoer, keda tüdruk nimetas meelitavalt Petrushkaks. Tähelepanematult jõudis ta lossihalli ja kohtas seal metsnikku, kes kõrgetes saabastes, püss õlal, parajasti tuli oma isanda toast. Sügava kniksuga nimetas tüdruk oma nime: „Mira“ ja palus selges rumeenia keeles lossihärraga kõnelda tohtida. Algul tahtis metsnik ta karedalt minema saata, kuid kui nägi ta ilusat nägu, kerkis tas mõte, et see oleks peen maiusroog parunile. Ta koputas uksele ja „Sisse“ peale tõukas ta ilusa Mira

karedalt oma härra juure sisse. Ukse taga hulus ja kratsis Petrushka.

Sugugi mitte aralt kandis Mira peale mitmekordset kniksutamist oma palve ette. Armuline härra lubagu, et mustlased üleval, pöögipuumetsa serval, püstitavad laagri ja näitavad oma kunsttükke. Nende juht olevat ta isa, vana Goila, suur sortsilane, kes selle eest kinkivat armulisele härrale terveise ja igavese nooruse.

Jancu Dorea, vana naistekütt, vahtis imetlevalt tüdrukut. Ilus ja noor oli ta nagu kevade ja värske elu magus lõhn näis tast hoovavat. Kui ta oli lõpetanud, tõusis parun mugavast tugitoolist, kus oli istunud, silus paitavalt üle Mira musta pea ja ütles: „Kõik on sulle lubatud, mu laps. Ühel tingimusel: aja, mis su perekond saadab külas mööda, veedad sa minu juures lossis. Vajan enese ümber noorust.“

Mira mõtles silmapilgu. Siis küsis ta: „Ja Petrushka?“

Paruni paksud tõmbusid ähvardavalt kokku. Kas tahtis tüdruk ehk oma armsama kaasa võtta? Sarnastes asjades, kui ta ise oli ihaldaja, ei tundnud ta nalja. Kuid ta nägu selgus, kui Mira avas ukse ja koer sisse kargas.

„Võib ka siia jääda,“ otsustas ta. „Ja sina,“ pööras ta metsniku poole, „lähed kohe selle vana Goila juure ja ütled talle, et võib teha, mis tahab, nii kaua kui ta tütar on siin.“

Sellest silmapilgust peale algas Mirale muinaslooline elu. Jancu Dorea sõitis temaga linna, ostis talle kleite ja siidpesu, ta ei söönud ilma Mirata, ei sõitnud välja ega ratsutanud ilma Mirata. Ainult ööd ei möödunud niiviisi nagu oli kujutlenud Dorea. Väledalt nagu sisalik tõttas Mira õhtul oma tuppa. Ta lõi ukse kinni ja lukutas selle võtmega, mida kandis alati oma kuue taskus. Asjatult karjus, palus ja ahas tas parun igal öösel selle lukutatud paradiisi ees. Ses punktis ei tundnud Mira nalja ja Dorea kokkus tagasi vägivalla eest. Lõpuks võis ta tegu saada küla kõneaineks ja tal võisid olla ebaseeldivad kokkupuutumised ametivõimudega. Oli hoopis midagi muud külailuduste vabatahtlikku armu armulikult vastu võtta või ühe, näilikult puutumatu, tüdruku armastust vägivallaga nõuda. Kuigi see oli ainult mustlastüdruk.

Moment sensatsioonilisest jalgpalliivõistlusest „Spordi“ ja Wiini Athletic Clubi vahel.

2. juunil s. a. võislesid Austria parim professionaaljalgpalli meeskond W. A. C. ning meie „Sport“, mis lõppes „Spordi“ hiilgava võiduga 3:1.

Nii tuli, mis tulema pidi. Jancu Dorea, kütkestatud mustlanna ilust, pime omas rahuldamatust ihas, otsustas Miraga abielluda. Ta ei võlgnenud kellelegi aruandmist ja elu selle võrratu nooruse ja ilu kõrval võis ainult noorendavalt ta peale mõjuda. Oli Mira oma ilusates riietes, ei paistnud mustlanna tas põrmugi silma ja ta sugulased ei tarvitsenud midagi kuulda Mira seisusest. Mira noogutas naeratades ja uskumatult, kui parun teatas talle oma plaanidest. Kuid varsti pidi ta nägema, et see oli tõsi, sest ettevalmistused pulmadeks sündisid palavikutaolise kiirusega. Pulmapäev määrati kindlaks ja isa Goila viidi raskete rahaohvritega külastada, arvas Dorea armulikult. Kolme päeva jooksul pidi õmblejanna valmistama raske, valge atlaskleidi, kingad, loor ja mirdipärg olid juba muretsetud. Loss kaunistati seest ja väljast roheliste girlandidega. Kaks kokka linnast telliti pulmasööki valmistama ja kutsed parun Jancu Dorea pulmadeks lendasid telegrafiteel igas suunas laiali. Greeka-õigeusu piis-

kop oli lubanud õnnistada ühendust isiklikult lossikirikus.

Mira elas nagu unenäos. Kõik näis talle ebatõenäolik peale Petrushka, kes sugugi ei olnud muutunud. Oma pulmapäeva hommikul alles mõistis Mira, et kõik oli absoluutne tõelikkus. Kogu küla oli jalul. Pulmalaud suures söögisaalis murdus peaaegu Dorea'le raske perekonna hõbeda all ja Mira voodi peal lebas ta valge mõrsjakleit meetripikkuse loori ja mirdipärjakesega. Jancu oli pannud peeglilauale kallihinnaliste pärlite nõõri, ta esimese abikaasa pärandusehe. Vanker vankri järele sõitis parki ja seisatas peaportaali ees. Mira oli näinud silmapilguks isegi piiskoppi. Vana härrat valge habemega, kes kandis paljal pealael tillukest, punast mütsikest. Ta tundis peapööratust nende inimeste pärast. Ta läks Petrushkaga tagumisse, rahulikku tuppa ja seletas õmblejannale, juukseammijale ja toaneitsile, et peab veidi välja puhkama.

Mõtlikult istus ta veidi aega ja silitas Petrushka pead, mis lebas ta põlvedel. Siis tegi ta otsuse. Tasa avas ta oma kapi ja võttis sellest punase kattunkleidi, milles oli tulnud Doreani lossi. Ta pani oma siidhommikukuu seljast ja tõmbas lihtsa kleidi üle pea. Siis vaatas ta otsivalt ringi ja silmas suurt korvi orhideedega, mille naabrid olid saatnud mõrsjapaarile. Täie kätega rebis ta lilled korvist. Et ta ei leidnud nõõri, võttis ta pika loori, mille küljes rippus mirdipärjake ja sidus selle kõvasti punutud korvi sanga külge. Korvi asetaski Petrushka ja läbi avatud akna reisis Petrushka ühe korra sügavamale, kesk lillepeenraid. Siis võttis Mira voodist lina, sidus selle aknaposti külge ja akrobaatlikult painduvalt heitis ta end selle improviseeritud nõõri küljes alla. Veidi uimane, kuid täitsa terve, nii jõudis ta Petrushka juure. Ja kuna külas helisesid pulmakellad ja piiskop pani selga oma kallihinnalisema, kalliskividega ehitatud ornaadi, ütles Mira tasa Petrushkale: „Nüüd aga jookseme!“

Nagu nooled paiskasid end mõlemad läbi väikese avause pargimüüris tolmusele maanteele. Kilomeetri kilomeetri järele jooksid nad pikas, taktipärasel traavis. Tolmuga kaetult ja higist nõretades silmasid nad lõpuks, peale tunde, isa Goila rohelisti vankreid, mis sõitsid linnapoolle.

Kogu karavan peatus, kui Mira vilistas. Ja isa Goila ütles naeratades: „Seal sa oledki, tütar! Ma teadsin seda!“

Punased-valged roosid.

Inglise kirjanik **Edmund White.**

Kiirrong sõitis Londoni ja Ramsgate vahe kahe tunniga.

Meri raamib seda väikest supelkohta poolringis, ja kui suvesoojus inimesi Londoni majadeinerest ajab merekaldale, heliseb ka Ramsgate rand rahulikkude, muretumate inimeste rõõmsast naerust.

Aga kevadel on see koht alles rahulik ja kuulda on seal vaid vee vestlemist ning lainete lööke vastu kallast.

Kalda taga seisab korrashoitud puiestik, selle taga aga seisavad väiksed hotellid, mille akendest vahetevahel välja vaatavad mõne mehe või naise kahvatud näod, kes siin merekaldal juba sel varajasel aastaajal oma haigustele paranemist otsivad.

Mõned neist istuvad väsinult puiestiku pinkidel ja silmitsevad üksluiselt värvide mängu, kui päike oma kiiri merepeeglis peegeldab. Teised jälle inestavad puiestiku rooside värviilu.

Roosid olid grupeeritud nende värvide järele. Üks grupp sarnanes siidiämbliku tiivale, teine kullale oma hõbedaste nupulehtedega, kolmanda grupi roosid olid alt valged nagu süütu neiu lumivalge toa unelm, ülevalt olid nad aga punased nagu loojamineva päikese tee enne tormi.

See grupp oli aedniku uhkus ja õigusega, sest kaugelt tuldi neid roose inestama.

Ja see kolmas grupp kadus ühel päeval puiestikust.

Roosid polnud varastatud — see oleks olnud arusaadavam —, aga nad olid juurtega välja kistud ja meresse paisatud.

Aednikul polnud vaenlasi, ja nii seisis politseigi mõistatuse kes. Ainult kaks inimest teadsid, kuidas ja miks see sündinud. Üks neist oli blondpeaga, siniste silmadega neiu.

Juba esimene kevadepäev oli ta toonud Ramsgatesse ja ta seisis kogu päeva hotelli akna taga ning vahtis puiestikku, nagu oleks see olnud tema elu eritarve.

Tema silmade läige oli tuhm. Tundide kaupa vahtis ta samale kohale; kui teda teravanini vaadeldi, võidi märgata, et tema rahutus tuli sisemisest tormist ja et see algas, kui ta pilk juhuslikult riivas aedniku imet: valgeid-punaseid roose.

Viktor oli see, kes neiu alati silmitses. Neiu kahvatut nägu kattis kerge puna ja ta huulte vahelt särasid valged hambaread,

nagu väikesed lumehelbed. Ta meeldis noorele mehele.

Ta meeldis temale, aga ta leidis ta olevat mõistatusliku.

Neiu jalutas toas tihti edasi ja tagasi, kuid puiestikku ei tulnud ta iialgi. Enamasti istus ta akna juures, luges mõnda raamatut või vahtis välja. Viktor silmitses teda puiestikus ja sai neiu vahete vahel mõne pilgu.

Neiu meeldis talle väga; oma mõtetes ümbritses ta teda mingisuguse müstilise paistega, sest temagi nägi, et neiu mõnikord äkki üles tõusis akna juurest eemale ruttas ja alles tüki aja pärast sinna tagasi ilmus. Ja kui ta tuli, siis oli ta nägu punane.

Viktor oli juba kõik lootuse temaga tutvavaks saamises kaotanud, kui ühel päeval neiu pilk jälle langes roosidele; ta värises, raamat kukkus ta vabisevate käte vahelt läbi akna alla aeda. Viktor jooksis ruttu sinna ja ulatas talle raamatu läbi akna kätte.

Jalgpallimängija Kass,

kes käesoleval hooajal on esinenud haruldaselt hea mänguga. Hinnates tema head mängu, annetas riigivanem talle hõbedase paberossi toosi.

„Täna teid,“ ütles neiu, kuid kohmetu noormees ei osanud midagi ütelda. Veel iial polnud ta niisugust kohmetust tundnud ja kui ta viimaks midagi tahtis üelda, oli neiu akna juurest juba lahkunud . . .

Viktor oli iseenda arguse peale pahaane, kuid tundis ka, et nad sellega ometi olid üksteisele lähenenud ning sai jultunud mõtte.

Ta vaatas ringi, ja kui nägi, et keegi teda tähele ei pannud, ruttas esimese roosi-grupi juurde, murdis ühe roosi ja viskas selle läbi akna tupp.

Ta nägi, kuidas neiu roosi üles võttis, klaasi pani ja sellega lauale asetask, kuid akna juurde ta enam ei ilmunud.

Teisel päeval murdis ta teisest grupist ühe roosi ja viskas sellegi läbi akna neiu tupp. Kui neiu roosi üles võttis ja klaasi pani, naeratas ta Viktorile, kuid ei tulnud seegi kord akna juurde.

Viktorit õnnestas aga juba seegi naeratus ja ta oli kindel, et neiuga nüüd peagi tuttavaks saab.

Kolmandal päeval murdis ta ühe imeroosi ja viskas läbi akna neiu tupp, aga neiu viskas selle läbi akna välja tagasi.

Viktor ei osanud enesele seletada, mis see tähendas, ja otsustas nüüd juba kindlasti teada saada saladust, mis neiu ümbritses.

Hotellis kuulis ta tema nime ja kirjutas temale. Neiu vastas.

Neli lehekülge peent kirja . . . Viktor luges ja luges ikka jälle seda kirja ja algas seda lõpetades ikka jälle uuesti.

„Nüüd teate siis juba põhjust,“ kirjutas neiu muu hulgas, „mispärast ma inimeste hulka ei lähe. Kõhahood, mis mind nii tihti akna juurest eemale peletavad, ei luba, et nende hulka lähen . . . Hirmus on täna-

valinimeste märkusi kuulda: „Ta on kopsuhaige — tiisikuses!“ — „Kahju temast, ta on ju nii ilus!“ — „Ega ta enam kaua ei ela!“ Ja nii edasi. Kas võite enesele kujutada, kui hirmus see on? Ja lõpuks küsite teiegi, miks need imeroosid minule sellist mõju avaldavad . . . Saage aru! Mina tean, et mul ees on vaid üks või kaks kevadet, siis ei järgne mulle enam suve, vaid tuleb tali . . . igavene tali . . . Ja ma armastan ometi elu nii väga, aga nõnda, nõnda on mulle needki üks-kaks kevadet koormaks. Suudleksin heameelega roose, aga ei julge, sest ma tunnen, et nad minu suudluse järele kohe hakkaksid närtsima.

Ma armastan päikest, armastan merd, armastan lillesid; ma vaatan neid nii meel-sasti, aga imeroose ei suuda ma näha, kuna nende alumised lehed on valged ja üleminised punased.

Ma ei või neid näha, sest kui minu pilk uidaug kaugusse ja mu mõtted tõelikkusest kaugel ära viibivad ja ma hetkeks läheneva talve unustan ning minu pilk siis langeb neile imeroosidele, siis vajun ma jälle tõelikkusse tagasi, sest need roosid on täpselt sellised kui kõhahoo järele minu veri mu taskurätikul . . . “

Viktor oli juba kõigest lootustest loobunud, kuni öö puiestiku paksusse pimedusevaibasse mässis, ja siis kiskus ta kõik roosid peenardelt ühes juurtega üles ning viskas meresse.

Ja kui supelvõõrad järgmisel hommikul kokkudes kuriteost kõnelesid, vaatas neiu läbi akna välja ning — naeratas talle vastu . . .

Suvel.

P. Grünfeldt.

*Paistab soe suvepäike,
kulda täis on tänavad;
Sulakulda suur ja väike
peoga sealt võtavad.*

*Kulda täis on maa ja meri,
põllud, aasad, järved, laas;
tema sädelevaid teri
igal pool on näha maas.*

*Südagi meil suvekullas
noorena veel naeratab:
Naeratagu! Mustas mullas
küllalt vait ta olla saab!*

Salavõrgud.

Austria kirjaniku **Otto Hermann'i** romaan.

14

„Mürk,“ pomises ta, rohkem endamisi. „Arvasin seda ta väljanägemise järel. Olen uudishimulik, kas teda tunnen.“ Ühe liigutusega rebis ta surnul automaski näolt, vahtis siis hirmsasti moondunud näkku.

„Mis see siis on?“ hüüdis ta piiritumas imestuses. „Ei ole võimalik! — See on ju...“

„Robert Armstrong,“ täiendas Trent noogutades. „Teadsin seda juba tükk aega, kuid mul puudusid tõendused ta vastu. Nüüd ei vaja meie neid.“

L õ p p .

Lloydi hiiglaaurik libises aeglaselt Hudsoni jõge mööda alla, mere poole. New-Yorgi sakiline siluett kadus pikkamisi kauguse uttu. Enamik reisijaid seisis laevalael, et heita viimast pilku linnale.

Väheste reisijate sekka, keda ei näidanud huvitavat sadamast väljasõidu vaatemäng, kuulusid kaks, kes istusid A-teki väikeses erasalongis, härra ja daam. Nad olid stewardile juba sellega silma puutunud, et heitsid üksteisele vahetpidamata õrnu pilke.

Et nad ei olnud noor abielupaar — reisijate nimekirjas olid neil erinevad nimed —, siis oletasid stwardid, kes on ju kaunis head inimesetundjad, et nad on pruutpaar. Härra luges mahukat kirjatükki, mil oli ametlik välimus, mille talle oli toonud üks käskjalg veidi enne laeva ärasõitu, ja daam vaatas õnnelikult naeratades oma mugavast toolist läbi akna välja.

Kui härra oli lõpetanud lektüüri, pani ta kirja kokku ja kaaslasele stulle.

„Loe, Colette,“ ütles ta, et näeksid, mis tark ja tore mees olen teiste silmis ja selle saad sa varsti omale. Peaasi on aga, et meil on selge siht ja et meil enam vaja ei ole muretseda. Vähemalt näib Wilkinson olevat selles arvamises.“

Nii Trent kui Colette kandsid veel läbitetud kannatuste jälgi. Colette nägu oli kõige õrnemat elevandiluu värvi, kitsam ja pehmem kui enne. Ta pahemal meelekohal oli punane triip, mida osalt kattis juukse-salk. Ka Trenti nägu oli kitsam, peaaegu kõhn ja ta pruunides juustes oli valgeid triipe. Kuid kõige suurema muutuse olid ta silmad ja suu läbi teinud. See võis jälle rõõmsalt naeratada ja silmadest olid kadunud kõik kurvad varjud.

Trent tõusis ja astus akna juure, kui aurik möödus vabaduskujust.

„Kas ei taha pilku tagasi heita, kallim,“ küsis ta, „vähemalt veel kord näha vabaduse jumalannat.“

„Mitte tagasi, Fred,“ vastas noor tütarlaps, „ainult edasi. Ja teie vabaduse jumalanna on kivist ja kange. Kui nägin teda esimest korda, torkas mulle silma, et ta pöörab Ameerikale selja ja vaatab Euroopa poole. Ma ei taha sind haavata, Fred, kuid kujutlen, et see on sümboolne, et meie Vana maailma orjastatud inimesed, nagu teie meid nimetate, oleme seesmiselt vabamad kui teie ameeriklased.“

„Võimalik,“ vastas Trent, „kui sellega arvad, et nad paremini oskavad igaühte oma moodi õndsaks saada lasta. Ja meil on vajalik õndsaks saada, kallim. Tahame sellest kahekesi kinni pidada, et inglid taevaslõhkevad kadedusest.“ Ta võttis Colette käed omadesse, kuna ta jalad selle juures mingisugust indiaanlaste tantsu kepsisid. Siis katsus ta kindlustada enesele oodatava õndsuse avansi ja ei leidnud vastupanu.

Alles mõne minuti pärast sai Colette aega kirjatüki jaoks, mis oli maha libisenud. Sissejuhatus oli inspektor Wilkinsoni käekirjas:

„Armas Fred,“ kirjutab see. „Saadan siin Teile aruande ärakirja, mis läks nädala eest Armstrongi asjas riigidepartemangule. Teile leiate selles peale meelituste Teile isiku suhtes kohapakkumisi, mis näivad mulle kindlad. Lootsin, et võin Teile kindlad teated anda ses asjas ja viivitasin sellepärast aruande ärasaatmisega, kuid kindlad teated puuduvad esialgul. Kui nad tulevad, saadan Teile raadiotelegrammi.“

Kõige paremate soovidega Teile ja Teile tulevasele väikesele prouale

Teie Wilkinson.“

Aruanne oli järgmine:

„Kuna New-Yorgi politsei uurimused Armstrongi asjas on lõppenud ja kõik asjaosalised üle on kuulatud, ka Armstrongi Panga peakassameister, Josef Miller, kes kiiresti Lõuna-Ameerikast tagasi kutsuti, on mul nüüd võimalus anda üksikasjalist kujutlust sellest ainulaadilisest kriminaal-asjast. Selgitamata on ainult mitmed sündmused pangas, mille selgitamine muutus võimatuks firmachefi George Armstrongi enese-

tapmise tõttu, samuti veel mõningad saladused, mis ta poeg enesega hauda võttis. Siia kuulub kõige pealt nende ringkondade identifitseerimine, kes toetasid Robert Armstrongi raha ja teoga ta kuritegelises tegevuses. Et tal oli seljatugesid, on väljaspool kahtlust. Tema ükski ei oleks asja nii korraldada ja juhtida võinud nagu on sündinud. Süüdistusmaterjaali selles asjas ei ole leitud ja ma kardan, et see tumedaim peatükk kogu loos ehk jääbki selgitamata.

Mõlemate Armstrongide kuriteo põhjuseks oli nähtavasti nende vana, lugupeetud panga ettevõtte aeglane varisemine, igapäevane nähe suurpankade sajandil. Süüdi olid samuti George Armstrongi luhtunud spekulatsioonid. Juba aastaid kasutas see omavoliliselt temale usaldatud suurt varandust, mis kuulus ta õetütrelle, Lilian Cortlandile. ja ta seisukord muutus kriitiliseks, kui noor daam tuli abiellumisikka. Vana Armstrongi katse teda oma minijaks saada, luhtus Lilian Cortlandi vastuseisemisel. Sel ajal näib Armstrong olevat teatanud oma viletsast seisukorrast pojale, sest see, kes algul täditütrel vastu oli külm, muutus äkki üheks ta kosilaseks, kuid ei leidnud vastuarmastust. Noor Armstrong, kurbmängu peategelane, kahtlemata psükooloogiliselt huvitav tüüp, oli ebatavalik kurjategija. Teda iseloomustas kalduvus elunõnusteks, ja kartus tõsise töö ees ja need omadused tõid nähtavale ta kuritegelise loomu, kui ta hea käekäik seisis kaalul. Sündinud mängijana meelitas teda vaevata rahateenimine, kusjuures teda ei hirmutanud hädaohud. Ta oli salakaval, südame-tunnistuseeta ja külmavereliselt julm inimene, mis omadusi ta osavalt peitis blaseerunud moenari maski taha.

Kui tõenäolikkus, et preili Cortland ühel päeval abiellub, ikka lähemale nihkus, mis kaudu Armstrongi patud oleks paljastatud, tulid nad, avatletud suurte piirituskuningate muinasloolistest võitudest, mõttele teha katset alkoholi salakaubitsemisega. Kuid nad tegid kogemuse, et inimesed, kes seda ametit peavad, võõraid kergesti sisse ei lase. Nende ettevõtte ebaõnnestus.

Armstrong kasutas selle juures meest, kes oli ta vahemeheks allilmaga, teatavat Slingi — ta õiget nime ei saanud teada. Sling oli haritud inimene, oli käinud ülikoolis, kuid olevat heidetud noore arstina uimastavate mürkide retseptide kuritarvituste pärast ametist, ning sattus eksiteele. Ta sai Armstrongi sõnakuulelikuks tööriistaks.

Robert Armstrong ei kaotanud julgust, kuigi luhtus ta piirituse salakaubitsemise

plaan. Ta tegi uue, mida ta hulljulguse tõttu tuleb lugeda geniaalseks. Et ta ei leidnud vastuvõtmist alkoholi salakaubitsejate ringkondades, tahtis ta nendele sel viisil kallale tungida, et takistas kauba muretsemist välismaalt või vähemalt segas. Sel viisil tahtis ta piirituskuningaid taltsaks teha.

Arvatavasti oli see algul ta ainus kavatus. Alles kui otsis abinõusid selle teostamiseks, ehk Slingi soovitusel, muutis plaani niiviisi, et tahtis hakata uimastavaid mürke suuremal määral sisse vedama, milleks oli loodud soodne pind vähendatud alkoholisisseveo läbi. Sest, nii vist arvestas Armstrong, niiviisi leidis ta tegevat abi ringkondades, kel on huvi meid rahutuks teha, ja sai ühtlasi võimu takistusest üle saada, mis olid eraisikule peaaegu ülepääsmatud. Tõepoolest õnnestus tal leida maa-aluste kanalite kaudu, mida meie ei tunne, sarnaseid ringkondi. Talle anti raha ja võimaldati osta väike, teenistusest kõrvaldatud veealune paat selle juure kuuluvate sõjarelvadega. Meeskonna leidis Armstrong vaevata Euroopa avantüristide seast, kes olid kutselt meremehed. Endine inglise mereväehvitser oli veealuse paadi juht.

Sellega algas Armstrong sõda aluste vastu, mis tõid alkoholi Ameerika merepiirile. Hävitati kogu laevalaadungid kas võitluses või pommide abil, mis peideti enne laevade väljasõitu tundmatute käte poolt laadimisruumi.

Veealuse paadi jaoks vajab Armstrong toetuspunkti ja leidis selle arvatavasti paadi juhi abil, kes oli teeninud mitu aastat Lääne India vetes, Kariibi mere ühel saarel, samal, kus peeti vangis preili Cortlandi ja kapten Trenti.

See saar oli õnnelikult valitud, sest ta lebab kesk umbes kuuskümmend meremiili laia liivapinne vööd, kust viib kitsas veeteed ta juure ja seda ümbruskonda kardavad laevad.

Ühel päeval kadus veealune paat ja nüüd loobuti toetuspunktist; täpsemalt öeldud, see oli mujale nihutatud, nimelt väiksemale, kuid kergemalt ligipääsyamale saarele, umbes 40 meremiili endisest eemal, seal oli ainult põletisainete laager.

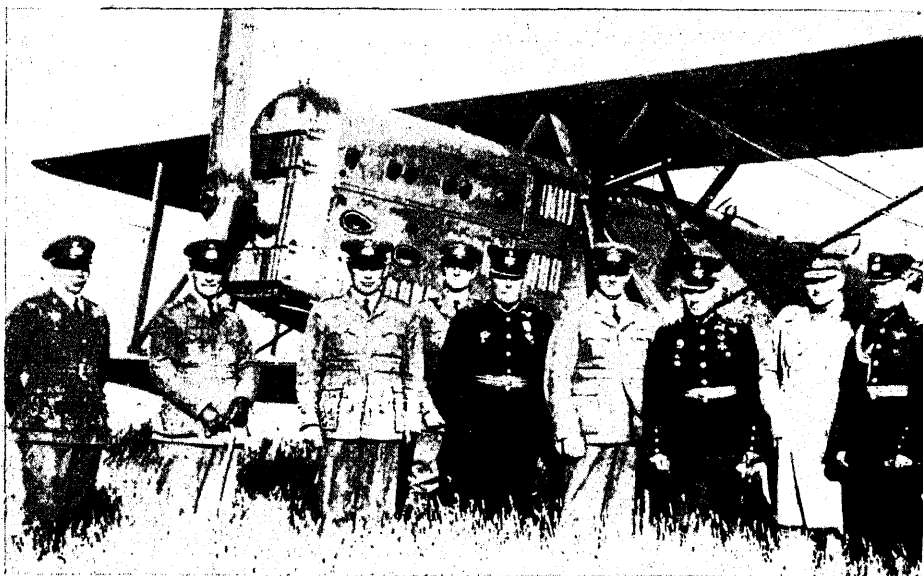
Põhjus, miks kadus veealune paat, oli vist, et ta oli muutunud kõlbmatuks või et teda olid märganud patrulleerivad sõjalaevad. Kõige tõenäolikum on aga, et Armstrong seda enam ei vajanud, sest tol ajal oli ta piirituskuningatega juba nii kaugel, et võis neile oma tahtmise peale sundida. Ta tegi nendega kokkuleppe ja nad kohustusid ostma

talt suuri hulki uimastavaid mürke, nagu: kokaiini, heroini, oopiumi ja morfiumi.

Juba varem oli alanud uimastavate mürkidega salakaubitsemine, nüüd muutus ta suurejoonelisemaks. Meistertükk oli lasta kaupa üle kolmemiilipiiri torpeedodega maale. Palgati nähtavasti süütu lõunamaa puuvilja aurik, kodus Haitis. Muu on tuntud.

Armstrongi plaan oli suurepäraselt läbi töötatud. Mitte ainult ei võinud maa ametiasutused mitmekuise, pingutatud töö tas nõrka punkti leida, vaid Armstrong kindlustas end ise väga osaval viisil. Ta risti-

Cortlanti röövimine oli teiste asjadega ühenduses ja ta leidis sellega koha, kust võis hakata uurima. Pealegi oli tal eripõhjus ja rikkalik juhus selle probleemiga tegutseda. Juhus tuli talle selle juures appi. Salakaubitsejate endisel toetuspunktil leidis ta kirjatüki, mis andis talle seletust inimeste iseloomude ja tegevuse üle, kes teda preili Cortlantiga kinni hoidsid. Oleks preili Cortlanti röövimine olnud üks juhus terve rea samaste kuritegude seas, oleks Trent nagu seletas — oletanud, et salakaubitsejad sellest teevad teise teenistusala, kuid see röö-

Läti lennuväelased saabumisel Tallinna Lasnamäe lennuväljal.

30. juunil külastas Eestit Läti lennukite divisjon, mis koosnes kuuest lennukist. Külalisi vastu võtma olid tulnud õhukaitses ülem kol. Tomberg, kindral Tõrvand ning hulk lennuväe ohvitseri. Seisavad vasakult paremale 1. ltn. Olt, 2. major Kalberg, 3. kol. ltn. Vellerind, 4. ltn. Andresen, 6. Eesti õhukaitses ülem kol. Tomberg, 7. Läti õhujõudude inspektor, kol. Baschko, 8. kindral Tõrvand.

sõda alkoholi salakaubitsejate vastu kolmemiilipiiri taga ei olnud muud, kui mis tegid keeluseaduse asutused selles vöös ja Armstrong teadis, et salakaubitsejad ei teata laevade kadumisest, isegi kui hukuvad selle juures inimesed. Väga tark oli ka, kuidas Armstrong mõistis uimastavate mürkide laialisaatmist teistele veeretada, kuna ta oli ainult suurkaubamuretseja. Väiksem riisiko samasele hulljulgele ettevõttele on vaevalt mõeldav. Ainult kaks isikut teadsid, et Armstrong oli salapärane chef ja kui need talle truuks jäid, oli ta politsei ja kohtute eest kindlustatud.

Teene, et need lõngad paljastati, on Trendi päralt. Tema oli see, kes mõistis, et preili

vimine jäi üksikjuhuseks. Ka oli kaunis kangekaelne, noor daam, kel puuduvad ka muretsevad, ohvrivalmis vanemad, kaunis ebakohane objekt väljapressijatele. Trendis võrsus oletus, et preili Cortlanti röövimine oli sündinud selleks, et takistada ta abiellu lord Worset'iga, mis ju on sündinudki.

Kui loobutakse grotesksest ja ebatõenäolisest võimalusest, et üks võistleja sel ebatavalikul viisil tahtis daami poolehoidu võita, jääb ainult üksainus mõeldav: preili Cortlanti suur varandus, mis pidi ta abiellumisel välja makstama, muidu aga ta surmad isa soovil oleks jäänud kuni ta kaheksümnekuuenda eluaastani ta onu George Armstrongi hoiule.

Trent oli näinud testamenti peale tagasitulekut saarelt kohtuarhiivis. Kuid testamendil on järelikiri, mida Trent ei näinud ja preili Cortlant ei tundnud. Selles pealkirjas on imelik määrus, nimelt, et noore daami varandus mitteseisusekohase abielu puhul läheb Robert Armstrongi kätte.

See määrus etendas teatavat osa neis intriigides, mis ümbritsesid preili Cortlanti ja seletuseks on vist see tõsiasi, et daam jäeti Trendiga järelevalveta saarele, mis, kuigi üksik ja sõiduveest eemal, meie aegadel vaevalt võib olla kindel vangla. Ja veel imelisem on, et Trent lihtsalt kõrvaldatud ei saanud; sest ta elu hoidmine saab ainult selle läbi mõistetavaks, et tema isikuga ühendati teatavaid kavatsusi. Teda taheti ehk ajajooksul nii pehmeks teha, et tast oleks saanud kurjategijate tööriist või, mis on tõenäolisem, loodeti, et ta ühine elu preili Cortlandiga üksikul saarel seda noort daami niivõrd kompromitteerib, et tal, kuigi saab päästetud, raske on leida kohast abikaasat. Tõepoolest tarvitati väga kavalaid võtteid, et mitte ainult preili Cortlanti, vaid ka Trenti maailma silmis paljastada, nii et, kui nende lahusolek maailmast oleks saanud nende ühenduse põhjuseks, mis oleks võinud kergesti võimalik olla, see vaevalt oleks maksnud seisusekohase ühendusena, vaatamata sellele, et Trentil puudus seltskondline üheväärilikkus testamendi määruste kohaselt.

Miks Trenti ülemus nii hea ametniku anonüümsete süüdistuste tagajärjel lihtsalt teenistusest tagandas, on punkt, mida tuleb veel uurida. Trent ise seletas mulle nelja silma all, et see ta enese tahtmine olevat olnud, kuna ta ei olevat kindel olnud, kas politseivalitsus ise ei ole üles ostetud, mis takistaks kuritegelise organisatsiooni avastamist, ja siis sellepärast, et teha käsi vabaks oma erilise ülesande jaoks.

Kuidas ta tegutses, väärrib tähelepanu. Ta avaldas oma ettevõtetes ja tegudes imestusväärset teravmeelt ja suurt ettevaatust. Tullis tagasi saarelt nõrga kahtlusega mõlema Armstrongi vastu, leidis ta selle iga uue sammu puhul ikka rohkem ja rohkem tõestud. Teda ei olnud petnud narritaoline edevus, mida ilmutas Robert Armstrong. Ta mõistis, et Armstrongide pakkumise taga tulla nende majadetektiiviks, oli kavatsus takistada ta tegevust. Pangaametnikkude kõnedest, mida ta kombineeris osavalt oma tähelepanekutega, jõudis ta varsti veendumusele, et panga tegevus oli vilets ja sügugi ei õigustanud firmaomanikkude tore-

dust. Kuid sellest hoolimata mahutasid need suuri summasid mitmesugustesse välismaa ettevõtetesse. Lõpuks kaotas pank viimased reservid vekslivõltsimiste läbi, mille olid instseneerinud Armstrongid ise. Et seda pettust varjata, taheti Trenti saata reisile, kavatsedes teda New-Yorgist tükk aega eemal hoida. Juba varemini oli pearaamatupidaja Miller, ainus pangaametnik, kes tundis panga sisemisi olusid, välismaale saadetud.

Umbes kuu pärast oli Trent jõudnud kindlusele mõlema Armstrongi süüs. Ta oletas väga õieti, et suurejoonelise kuriteo juhiks oli noor Armstrong. Vana mees oli poja kätes, keda jumaldas ebajumalana, täielikult tahtetu. Kindlat kaassüüd ei saadud konstateerida, ta peaaesjalik eksimine seisis selles, et tarvitas kurjasti oma õetütret varandust ja seda ei asetanud, kui mõlematel jälle olid suuremad rahasummad kasutada, vaid raha välismaale saatis. Arvata-vasti tegutses ta selleski asjas poja käsul.

Kuigi Trenti silmis oli tõestatud Armstrongide süü, siiski puudusid tal tõenduskohtu jaoks. Pealegi oli vaja kindlaks teha, mil viisil teostati suurejoonelist salakaubitsemist uimastavate mürkidega. Kuidas Trent selles asjas talitas, soodustatud juhuselt, olen varemini teatanud. Päeval, mil ta lõpetas oma uurimised — järgmisel tahtis ta neid politseile üle anda — tabas teda saatus, teda ja ta sõpra Donaldi. See sai — nagu teada — tapetud ja Trenti käsi oleks vist samuti käinud, kui mitte tantsijanna Colette, õige nimega Konstanze Wehling, kes algusest peale oli tundnud sooja poolehoidu Trenti vastu, Robert Armstrongilt, oma sõbralt, ei oleks nõudnud, et Trent jääb elama. Kuid Armstrong tegi ta kuratlikul viisil siiski kahjutuks. Trenti päästmine preili Wehlingi läbi ja selle kaudne kaastegevus kuriteo avastamisel, kusjuures ta pani oma elu kaalule, mõjutasid mind pöörata New-Yorgi osariigi kubernerile poole palvega, et tema vastu algatud protsess kaasteadmise ja soodustamise pärast saaks lõpetatud. Ta julge esinemine enne ja katastroofi viimasel järgul on põhjuseks, et mõlemad Armstrongid veel viimasel silmapilgul lennukiga ära ei pääsenud, milleks neil olid tehtud kõik ettevalmistused. Esimesel pilgul võib ehk hämmastada, et Robert Armstrong sõbrannat kaasa tahtis võtta, millega ta kaotas kalleid minuiteid, kuid ta ei tahtnud nähtavasti tunnis-tajat maha jätta, kes teadis ta suurtest kuri-

tegudest, mille pärast teda ka Lõuna-Ameerika riigid välja oleks andnud. Kuid ta ei saanud siiski sellega hakkama, et oleks tapnud ta nii külmavereliselt kui Slingi ja see on ainus pehmemdav joon, mida näen ta iseloomus.

Preili Cortlantile teatati sündmustest ettevaatlikult. Teade saabus veidi enne ta abiellumist. New-Yorgis oletati üldiselt, et abielust nüüd midagi välja ei tule, kuid õnneks ei olnud see nii. Eile said preili Cortlanti, praeguse printsess Wittgenbergi, sõbrad ta pulmasteate. See on, usun ma, esimene kord, et Euroopa aristokraat abiellub Ameerika pärijannaga, kel ei ole raha. Kuid nii hulluks lugu noorele prouale ei kujune, sest nagu olen kuulnud vastavalt poolt, saab ta vana Armstrongi liikuvad varandusobjektid, mis raamatupidaja Milleri arvestuse järele on viis kuni kuus miljoni dollarit väärt.

Mulle jääb veel üle mõned sõnad Trenti kohta ütelda. Kavatseme nimastavate märkide salakaubitsemise avastamiseks määratud tasu viiesajatuhande dollari peale tõsta. Nõuan seda tagant järele. Kogu summa saab Trent.

Kuid sellega ei ole isamaa veel oma võlga temale tasunud, sest ta võlgneb talle hoopis rohkem: rehabiliteerimist. New-Yorgi politseivalitsus on pakkunud talle kõrge koha, millest aga Trent loobus. Ta tahab Saksamaal abielluda preili Wehlingiga ja kuigi kavatses sinna kauaks jääda, kardab ta ometi noore abikaasaga New-Yorki elama asuda, kus viimase minevik talle kui kõrgele politseiametnikule oleks väga ebasoodne. Ainus hea asi, mis võime tema heaks teha, on, et anname talle Washingtoni riigidepartemangus koha, mille eesmärk oleks uimastavate märkidega kauplemise vastu võitlemine ja lubame talle pika puhkuse kosutuseks ja uurimisteks Euroopas. Palun selles asjas kiiret otsust, sest Trent asub juba mõne päeva pärast Saksamaale teele.

Kuna Colette luges neid sõnu, oli nimetatud otsus juba teel. Ta ilmus jooksupoisi kujul, kes tõi auriku raadiojaamast telegrammi.

Trent avas selle ja luges rõõmust särades väheseid sõnu valjusti, mis ta sisaldas:

„Aruandes nimetatud ettepanekud kõik vastu võetud. Soovin õnne.

Wilkinson.“

„Hurra“, hüüdis Trent. „Nüüd ei takista mind miski, kallim, seda teostada, mida ammu olen kavatsenud, isegi kui sina vastu seisad.“

„Mis sa kavatsed?“ küsis Colette uudishimuliselt.

„Juua pudel ausalt ostetud sekki,“ seletas Trent. „Selle hea teate peale ja siis üks klaas jumalagajätuks, mitte vabaduse maaga, vaid oma vabadusega.“

„Jumalagajätt sinu vabadusega? Ma ei mõista, Fred.“

„Küll sa mõistad, kui siia ilmub kapten piibliga ja meid paari paneb, nii vist öeldakse.“

„Kuid kallim, me tahame alles Saksamaal —“

„Oleme juba Saksa pinnal ja kuna olen su peale oodanud kolmkümmend kaks aastat, ei taha ma enam ühtegi üleliigset tundi oodata. Elu on lühike —“

„Ja kahetsus pikk,“ tähendas Colette kelmikalt.

„Ära kõnele kahetsusest!“ vastas Trent hästimängitud pahameelega. „Seda meie abielus ei ole. Rahuldume pika unenäoga.“

Kui mõlemad astusid tekile, oli see täidetud inimestega, kes vahtisid uudishimuliselt ja huvitatult merele. Selle uudishimu ese tuli varsti nähtavale. Auriku võimas sõsarlaev, teel Ameerika poole, kohises lähemale ja sõitis kaunis lähedalt mööda, kuna mõlema laeva reisijad elavalt rätikuid lehvitasid,

„Kes on nüüd õnnelikumad,“ tähendas Trent mõtlikult, „tulijad või minejad? Kuid igatahes võtame meiegi osa tervitustest ja lehvitustest.“

Sõsarlaeval seisis reisijate seas samuti üks noor paar: prints Wittgenberg ja ta noor abikaasa, olles vähe rõõmustaval reisisil, mille sihiks oli päästa võimalikult palju Liliani sugulaste varandusest. Ka nemad tervitasid hoolega.

Nii kohtasid Trent ja Lilian uuesti. Nad viipasid üksteisele, ilma üksteist ära tundmata.

See oli nende viimane kohtamine.

(Lõpp.)

Saatuse teed.

Saksa kirjanik **V. Hehlen.**

1

1.

Kell oli umbes kuus õhtul, kui üks vana mees suures kaubanduselinnas ühe vana maja trepist üles sammus. Ta kandis kodanlisi riideid, aga sinist teenistusmütsi ja kaenla all paksu nahkportfelli. Tähelepanelikult uuris ta uste ees nimesilte ja kui ta esimesel korral ühelt portsellaansildilt luges nime „Johann Harmening, loomade preparaator“, siis helistas ta.

Ilus, hästirietatud neiu avas ukse.

„Kas härra Harmening on kodus?“ küsis mees, ja kui saanud eitava vastuse, jätkas ta: „Siis peame asja tema äraolekul korraldama. Mina olen kohtupristav Dobrov ja mul on kohtu poolt ülesanne täita.“

Noor neiu ehmus silmanähtavalt.

„Siin u.cil? See on vististi eksitus,“ koheles ta.

„Mitte sugugi. Võlausaldaja Petermanni käsul on mul siit nõuda kakssadakuuskümmend marka ja mittetasumise korral oksjoni välja kuulutada. Sellepärast palun ma mind korterisse lasta.“

Kahvatult oli neiu seda kuulanud ja ta jäi nagu halvatuks seisma, kuna kohtupristav tuppas astus ja ukse oma taga kinni pani.

„Asi ei ole nii hull,“ ütles pristav rahustades. „Küll sellega valmis saame. Kas teie olete härra Harmeningi perekonna liige?“

„Olen ta tütar,“ tuli vaikne vastus. „Ma ei tea, mis teha, sest see tuli nii äkki. Kui ma kohtukutse sain, et oma võla pean nädala jooksul ära tasuma, siis palusin ma härra Petermanni, et ta mind oma võlga lubaks samuil tingimustel tasuda, millega härra Rollenhagen oli leppinud. Ja kui ta mulle ei vastanud, siis uskusin, et ta minu ettepanekuga nõus on!“

„See oli eksitus, mu kallid preili, ja teie oleksite paremini teinud, kui oleksite temaga ise rääkinud. Kas sest oleks olnud midagi kasu, on küll kahtlane, sest see härra Petermann on väga terav härra. — Ma tohin ometi siia sisse astuda?“

Ta oli osutanud praokile olevale uksele, mis korridoril suundus, ja sinna juba sisse astunud. Rippuvast lambist valgustatud tuba paistis olevat mugav, kuigi vanamoeliselt sisse seatud. Aga ta näis ühtlasi olevat ka töötuba, sest pikal laual seisid kõiksugu asjad, traadirullid, takud ja mitnesuguste loomade nahad. Laialilaotatud tiibadega

kotkas keset lauda andis tunnistust kunstniku osavusest, kes ta oli täis toppinud.

Kohtupristav oli ringi vaadanud ja siis töölaua ühe otsa oma mapi jaoks vabaks teinud. Kõige lahkemal toonil pööras ta nüüd jälle neiu poole:

„Palun mulle teatada oma ristinimi, mu preili!“

„Mu nimi on Helene. Aga raha mul ei ole.“

„Teie ütlesite, et teie isa pole kodus. Kas ei ole siis kodus teie ema?“

„Mul polegi enam ema; tema on juba kuus aastat surnud.“

Ametnik sirvis akte. Siis võttis ta ühe neist välja ja vaatas nende sisu üle.

„Petermann on kahe nädala eest teie isa vastu maksunõudmise andnud. Jutt on laenust, mis teie isa omal ajal härra Rollenhagenilt saanud, ja see on oma nõudmise Petermannile edasi andnud. Kui teie isal selle nõudmise vastu oleks olnud midagi ütelda, siis oleks ta kohtule pidanud õigel ajal sisse andma protesti. Kuna seda pole sündinud, siis on nüüd kohtuotsus omanud seadusliku jõu. Nüüd tuleb see võlg tingimata tasuda, või ma pean teie kraami aresti alla panema ning müügile saatma.“

Ehmunult tõstis neiu käed.

„Jumala eest — seda te ometi ei tee! Minu isa ei tohi sellest midagi teada!“

„Tema teab seda kohtuotsusest juba ammu.“

„Ei. See kohtukutse anti mulle ära ja nii võisin ma seda tema eest varjata.“

„Mis polnud õige tegu teie poolt, mu preili. Siis oleks võinud isa ometi hooldkanda ja õigeaks ajaks raha muretseda. Pahandus ja kohtukulud oleksid jäänud kandmata.“

„Tema ei oleks kustki raha saanud, vaid oleks ärevuses haigestunud, kui ta oleks kuulnud, mis ma tema selja taga olen teinud. Sest mitte tema ise ei saanud selle laenu, vaid saaja olin mina. See oli sel ajal, mil mu isa raskesti haige oli. Kõik meie kokkuhoitud raha oli otsas ja ma ei osanud ennast enam aidata. Siis anti mulle nõu, pööraku ma laenusaamiseks Rollenhageni poole, tema olla inimsõbralik mees ja ma võiks talle laenu osakaupa jälle tagasi maksta. Tema oligi siis valmis mulle kolmsada marka laenama ja ma olen talle, kui isa

jälle terveks sai, iga nädal tasunud niipalju, kui palju mulle majapidamiserahas üle jäi.“

Kohtupristav noogutas kahetsedes pead. Noore neiu kõige suuremas hingeahastuses puristatud jutustus oli teda silmanähtavalt liigutanud.

„Teie olete langenud, kuidas näib, oma asjatundmatuse ohvriks, mu armas preili,“ ütles ta. „Enne kui seda tegite, oleksite pidanud mõnelt asjatundjalt nõu küsima. Nüüd on see paraku juba hilja ja teile ei jää teist teed, kui isale kõik üles pihtida. Kui olete saanud raha ainult selliseks otsarabeks tarvitanud, siis ei või ta teile ju pahane olla.“

„Oh, teie ei tea, mis ta võlgade tegemise-st mõtleb. Emmem sureks ta nälga, kui sellise kohustuse enesele võtaks. Ja iial ei annaks ta mulle seda andeks. Aga see ei sünni ju ainult minu pärast, et ma temale seda pean salgama. Tema süda on nii nõrk ja arst on mulle teravalt ütelnud, et ma teda pean hoidma igasuguse ärevuse eest. Kui ta kuuleks, et temalt nõutakse niisugust summat — ta võiks surra!“

Ametnik oli paberipoogna valmis seadnud ja taskust täitesulepea võtnud. Nii lahke kui ta kahetsemiseväärt ohvri vastu ka oli, oma kohusetäitmisel ei lasknud ta ennast ometi eksitada.

„Inimene ei sure nii kergesti,“ ütles ta rahustavalt, „ja kakssada kuuskümme marka pole suur varandus. Teil on umbes kümme päeva aega seda muretseda. Küll juba leiab abinõusid. Kas on kõik need asjad teie isa omad?“

Helene, kes veel ei aimanud, mis kavatsus pristavil oli, jaatas.

„Siis kirjutan neist nii palju üles, kui nõudmise rahuldamiseks vajan. Ma panen asjad pitseri alla ja viin nad mõni päev hiljem siit avalikule oksjonile. Kuni need asjad siin on, ei tohi teie isa neid omavoliliselt müüa ega kõrvaldada, vastasel korral langeb ta karistuse alla. Vististi ja loodetavasti leiab ta enne oksjoni võimalust nõudjaga kokku leppida. Eks ole, teie olete ometi kõigest aru saanud, mu preili?“

Aga see oli sedavõrd kohmetunud, et kõigest mitte täiesti aru ei saanud.

„Teie tahate need asjad meilt ära viia?“ küsis ta häälega, mis oli lämbumas, kuna talle pisarad silma tulid. „Mis peab siis meist saama?“

Kohtupristav, kes juba protokollkirjutas, oli selliseid meeleheite väljendusi oma ametis juba nii tihti kuulnud, et nad temale enam mõju ei avaldanud. Sellepärast loobus

Tallinna linna loomaarsti dr. **A. Arras** pühitses äsja oma 50-aastast sünnipäeva. Dr. A. Arras lõpetas Tartu veterinaär-instituudi, kuuludes üliõpil. sellis „Ühenduse“ asutaja ja aktiivsemate liigete hulka. Teenis peale ülikooli lõpetamist loomaarstiina Venemaal, oli 1919.—1928. a. loomatervishoitu peavalitsuse juhatajaks. Hinnates dr. A. Arrase suuri teeneid kulse alal, valis Eesti loomarside ühing juubilar oma auliikmeks.

ta vastamisest ja vaatas asjatundlikul pilgul toas ringi.

„Need mööblid, mis siin on, ei suuda võlga ja kohtukulu tasuda. Kas teil ei ole midagi väärtuslikumat, mõni klaver või midagi muud?“

Masinlikult avas Helene ukse, mis elutuba kõrvaltoaga ühendas, ja ametnik astus lävele.

„No jah, seal siis ongi, mida vajame. See klaver on küll vana ja mitte enam väärt kui sada marka, aga eeldades, et teie asja ei lase minna oksjonini, vaid kõik enne ära korraldate, tahan ta hinnata sada ja viiekümnele margale.“

Ta võttis taskust paki siniseid pitsereid ja hakkas neid mööblile kleepima.

„Ma panen sedelid nii, et nad kohe silma ei paista,“ ütles ta lahkesti. „See käib küll eeskirjade vastu, aga inimene ei või teisiti, kuinäeb, et tegemist on ausate inimestega.“

Helene oli ta tegutsemist silmitsenud tarretanud silmil. Aga kui kohtupristav nüüd oli kõik üleskirjutatud asjad kandnud protokollile ja nõudis, et neiu isa asemel protokollile alla kirjutaks, tõstis ta paludes käed.

„Aga kas peab see tõesti olema? Kas teie mind siis kuidagi ei saa aidata?“

„See ei ole paraku minu võimuses. Mind kohustab amet. Õieti on mul käsk teie asju juba homme oksjonile viia, ja kui ma nüüd veel mõne päeva ootan, siis on see juba õieti rohkem kui tohiks. Pealegi tahan teile, mu preili, veel nõu anda. Käik Petermanni juurde oleks asjatu. Aga võib olla, et ta advokaat laseb enesega rääkida. See advokaat on dr. Neuhäuser, kes siin lähedal elab. Minge kõnetuuni ajal tema juurde ja seletage talle asi ära. Kui tal selleks voli on, siis võib tema Petermannilt teile kergemini asja edasilükkamist või maksukergendust muretseda.“

Ta kirjutas advokaadi ja ka oma aadressi sedelile ning ulatas neile siis sule.

„Kirjutage oma nimi rahulikult protokolli alla,“ ütles ta siis. „Muuta ei saa ju ometi midagi, ja kui alla kirjutate, siis saate vähemalt minust lahti.“

Vabisevail sõrmil tegi Helene seda. Ametnik pakkis aktid jälle portfelli ja võttis mütsi.

„Nüüd võite mulle veel midagi ütelda, preili Harmening. Sellega teeksite mulle meelehead ja teie ju näete, et minagi teid jõudumööda tahaksin aidata. Kas siin majas elab keegi proua Hartzenbusch?“

„Elab, just meie peal teisel korral.“

„Kas teie tunnete seda daami ja ta olukorda?“

„Käin tema juures iga päev temale mõneks tunniks seltsiks. — Aga mis see on? Kas teie midagi ei kuulnud? Kui nüüd minu isa tuleks ja teid siin kohtaks —“

„Siis oleks see võib olla kõige parem. Sest teada saama peab ta ometi kõik. Aga mina ei taha teile pahandust tekitada. Teie võite mulle teated, mida veel soovin, ka trepil anda. Kui siis teie isa tuleb, on asjal süütu ilme.“

Ta lahkus korterist, ja neiu läks temaga ukseni, mille lävele ta seisma jäi.

„See daam elab siin juba kaks kuud, eks ole?“ jätkas kohtupristav küsimist. „Teda arvatakse väga jõukaks.“

„Ta jutustas mulle, et hiljuti pärinud suurema päranduse. Muud midagi ma temast ei tea.“

„No jah, päranduseasi on juba õige. Seda ma tean, sest selle proua Harzenbuschi mees oli poolteist aastat minu kunde. Tema oli väga tore härra, kel enam oli võlga kui juukseid. Viimaks läks tal siin linnatänav palavaks ja äkki oli ta jäljetult kadunud. Kas ehk teate teie, kus ta viibib?“

Helene raputas pead.

„Proua Harzenbusch on küll vahetevahel

oma meest nimetanud, aga ma olen veendunud, et ta isegi ei tea, kus mees nüüd viibib.“

„See on võimalik. Ütlen teile avameelselt, miks ma teilt tema kohta nõudsin teateid. Üks tema peavõlausaldajatest tahab teda nimelt vannutada lasta. Jakuna Hartzenbusch ühtegi kohtukutset pole kuulda võtnud, siis on tema kohta välja antud vangistamise käsk. Minul on ülesanne meest kinni võtta, kus ma ta iial taban, ja vangutamiseks kohtu ette viia. Minule on väga tähtjas, et selle ülesande saaksin täita, ja ma arvan, et ta ei olegi siit linnast lahkunud, vaid peidab ennast oma proua juures. Aga seda peaksite teie ometi ju teadma, eks ole nii?“

„Jah, seda teaksin ma vististi. Kuid teie võite uskuda, et see nii ei ole. Proua Harzenbusch ei laseks teda üldse oma juurde, sest ta on, nagu mulle ütles, tema vastu juba lahutuseprotsessi alustanud.“

„Mida talle sugugi ei või pahaks panna. Sest vaatamata sellele, et ta oma abielus vististi mitte pole saanud palju rõõmu maitsta, on lahutus temale ka ainsaks abinõuks oma mehe võlausaldajate käest pääsmiseks. Muidugi teavad ju need kõik, et proua Hartzenbusch on raha pärinud. Nii siis on tal lahutuse protsess käimas — noh, siis pean küll loobuma mõttest, et linnu siit taban. Arvatavasti abiellub proua Hartzenbusch varsti jälle, sest kui naine on noor ja ilus ja jõukas, siis leidub alati kosilasi.“

„Seda ma ei usu. Proua Hartzenbusch elab nii üksikult, et tal vaevalt võimalust on härradega tutvuda. Peale vana kohtunõunik Mülleri ei käi tema juures keegi.“

„Kohtunõunik Müller?“ kordas kohtupristav. „Seda mina ei ole veel kunagi kuulnud, ja ma tunnen ometi peaaegu kõiki kohtunikke siin.“

„See vanahärra ei ole vist ammu enam ametis. Usun, ta on proua Harzenbuschile kaugelt sugulane.“

Samal hetkel käis all majauks ja Helene kokkus tahtmatult.

„Kui see oleks minu isa!“ sosistas ta.

Aga terava kuulmise järele hakkas ta kergemini hingama.

„Ei, see on kohtunõunik; tunnen ta ära kepi mahapanemisest ja kõhimisest.“

Tööpöolest kostis alt kolin, nagu liiguks keegi raskesti kepi najal edasi, ja tühtlasi kajast kõhatamine. Kohtupristav astus pisut kõrvale, et tulija mööda pääseks. Kuna ta huvi kord oli ärganud, siis silmitses ta teda hoolega ja märkas kohe, et mees

ei kuulunud nende juristide hulka, keda ta ametialal oli tundma õppinud. See kohtunõunik oli silmanähtavalt juba üsna vana härra, kelle turja vanadus oli küüru tõmmanud ja kes õige raskesti trepist üles tuli. Ta juuksed olid valged ja ümmarguseks lõigatud valge täishabe raamis ta nägu. Ta kandis paksu raamiga prilli ja oli paksu villase salli ümber kaela kõrvuni üles tõmmanud. Mees kõhatas vahetpidamata ja hoigas nagu inimene, kellele trepist käimine suurt raskust teeb.

Kui ta seisjaid trepil märkas, peatus ta ägades ja kergitas kübarat.

„Tere õhtust, härra kohtunõunik,“ vastas Helene teretusele. „Proua Hartzenbusch on kodus. Olin alles poole tunni eest tema juures.“

„Täna, armas laps, täna,“ vastas vana härra pead noogutades. „Kui ta ometi ei oleks nii kõrgel — nii hirmus kõrgel!“

Ta hääli oli väsinud nagu astmatpõdeja hääli, ja kui natukese aja pärast üleval uks tema taga kinni läks, tähendas kohtupristav:

„Selline haige mees ei tohiks kodust üldse enam ilma saatjata välja tulla. — Nüüd aga ei taha ma teid kauemini tülitada, mu preili. Nüüd teate kõik, ja ma soovin avameelselt, et mure teie südame pealt varsti ära võetakse. Kui raha saate, siis on kõige parem, et ise minu juurde tulete, kus kulud välja arvame. Sest minu kulud peate teie ka tasuma, kuigi pikenduse saate. Ja veel kord: ärge minge Petermanni juurde, minge parem juba tema advokaadi juurde!“

Ta lahkus viisakalt ja Helene läks tagasi oma tuppa, kus ta meeleheitlikult nuttes vajus diivanile. Tema ei näinud sellest hädast mingisugust väljapääsuteed.

2.

Advokaat dr. Neuhänsler, kelle vastas Helene Harmening järgmisel hommikul kõnetunni ajal istus, oli blond, pika kasvuga mees, aastat kolmkümmend vana. Kuigi ta tulija oli väga lahkesti vastu võtnud, oli neil ometi väga raske olnud temale asja ette kanda. Veri tõusis tal põskedesse ja tegi ta kohmetuks, nii et advokaadil esitsa oli raske olnud temast aru saada. Aga neiu nägi omas kohmetuses veel kenam välja kui ta oli olnud tuleku hetkel, ja Neuhänsler katsus neiuale ta piinlikku ülesannet kõigiti kergendada.

Kui ta siis kõik kuulis, muutus ta nägu tõsiseks ja meelepaha vari laskus ta näole.

„Minu volitaja nõudis nimelt, et pean esinema halastuseta. Sellepärast pidin arvama,

Eesti meister ujumises Trahov,

kellele kindral Tõrvand soovib õnne uue Eesti rekordi püstitamisel — 200 mtr. rinnuluujumises, ajaga 3.21,3.

et mul tegemist on kuritahtlise võlgnikuga. Teie teated on mind nüüd küll vastupidiselt veendanud, aga mul pole paraku õigust teile omavoliliselt midagi lubada. Kas teie siis oma isale ikka veel ei ole asja teatanud?“

Helene tegi eitava liigutuse.

„Soovitan teile tungivalt, isale viibimata kõik teatada,“ jatkas advokaat. „Tema võib kergemini kui teie teed leida sellest pahan-dusest pääsemiseks.“

Helene vahtis pisut aega oma ette. Siis ütles ta silmi tõstmata surutud häälel:

„Seda nõu andis mulle ka kohtupristav, ja mina võin teile seda sama vastata, mis temale vastasin. Minu isal on elus juba nii palju kibedaid pettumusi olnud, et ta uut saatuselööki enam ei jõuaks ära kanda. Arst ütles mulle, et iga äge ärevus temale võib tuua surma, sest et ta südamehaigust põeb. Kui ma teist lahkun ilma lootuseta abi peale, siis oleme meie mõlemad kadunud.“

Toon, millega ta seda ütles, ei jätnud kahtlust, kui tõsiselt ta sõnad olid mõeldud, ja ta mure näis tungivat ka advokaadi südamesse, sest korts ta otsaesisel sügavnes veel enam. Siis tõusis ta äkki toolilt.

„Kannatage hetke aega, mu preili,“ ütles ta. „Ma telefoneerin oma volitajale ja kat-sun teda leppimisele viia.“

Ta läks kõrvalseisvasse kantseleisse ja Helene pidi teda kümme minutit ootama. Kui ta jälle üle läve astus, oli ta nägu veel tusasem kui enne.

„Kõik on ilmaaegu,“ ütles ta pahaselt. „Minu volitaja ei taha mingisugust lepitust ja tema tahtmise vastu ei või ma töötada.“

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Nikisch.

Hiljuti surnud ooperidirigent Artur Nikisch oli kord konsertreisil. Pika sõidu puhul ruttas ta läbi rongi restoraanvagnisse keha karastama.

„Näe,“ ütles üks daam ühele härrale, „tõepoolest, kui see mees oleks pisut suurem, võiks arvata, et ta on Nikisch.“

Kuulus kunstnik, kel olid teravad kõrvad, vaatas naeratades nende poole. Samal hetkel kuulis ta, kuidas daami kaaslane laityvalt sosistas:

„Seal ta on. See mehike on tõepoolest selle peale veel uhke!“

Anatole France

Jutustas meelsasti järgmist väikest lookest:

„Oma esimese abiellumise puhul andis ta luba võimalikul kohale tulla ja isegi kõigi koosviibijate ees väikest kõnet pidada. Kõne oli väga kena. France lüanas võimalikku soojalt. See aga sosistas talle:

„Aga, meister, et Teie Teie armastusväärse sallivuse eest tänulik olla, valisin ma oma kõne Teie teostest.“

Pandimaja ees.

Õösel kell kaks helistati ägedasti pandimaja pidaja härra Pumpaja kella. Pumpaja vaatas aknast välja.

„Tulge alla,“ hüüdis keegi temale.

„Mispärast õösel?“ vastas Pumpaja pahaselt.

„Tulge alla või ma murran ukse sisse.“

Kirudes tuli Pumpaja alla. „Mis on?“ küsis ta.

„Mis on kell?“ küsis õine külastaja vastu.

„Mis?“ kirus Pumpaja. „Ja selleks pidite minu õösel äratama?“

„Jah,“ vastas ootaja. „Mis pean ma siis tegema? Minu kell on ju Teie käes pandimajas!“

Mõtteid.

Üks peab kohe ette astuma,
kus hädas küsitakse: kus on mees,
kel julgust on nüüd ette astuda?
See üks siis ole sina! mine ees!

Trojan.

Kes oskab hoida alale
noort armastuselõõmu,
see tõesti eas vanaski
veel tunneb elust rõõmu.

Kui külastavad mured sind
ja kurbust tunda saab su rind,
siis kogu rõõmu päikeskiiri —
Nii murele sa paned piiri
ja jälle näed õitsvat maad
ning rahulolles rõõmsaks saad.

Et Eestis pole kõik veel nii, kuis peaks
ta olema — kes seda küll ei teaks!
Kui aga igamees veel kalsub püüda
vaid seda ilmale siin välja hüüda,
just nagu polekski meil leida head,
siis näitab see, et meestel pole — pead!

A. S.

Leldub inimesi . . .

kel on vilets mälu ja kes seda ka teavad. Sellepärast vabastavad nad enda ballastist ja unustavad kõige esmalt oma heategijate nimed.

Leidub inimesi, kes igavesti kõnelevad inimsoo nimel, kuna nad ei leiaks üksikut, kes neid lubaks oma nimel kõneleda.

Leidub inimesi, kel on kalduvus paljudele sina ütelda, kuna nad kui tainapead usuvad, et neid ümbritseb usaldav sõprusring.

Leidub inimesi, kes alati uudishimu kiruvad. Aga uudishimuta poleks teadus arenenud ja võib olla ka mitte armastus.

Leidub inimesi, kes võivad oma kübarat kaua kanda, sest nad paljastavad pead ainult enese ees.

Mõtteid.

Kui tahad omada sõpru, ole heasoovlik. Ainult vähesed inimesed suudavad vastu panna heasoovlikkuse alafimõjuvatele kiirtele. Pikkamisi võidavad sa nad ja nad on rõõmsad. Ei sünni seda ometi, siis ei kaota sa midagi. Su oma püüded pakuvad sulle rahuldust.

On sul tegemist süngete, kadedate, kahtlevate inimestega, siis ära anna järele kiusatusele neile järele teha. Ära pahanda. Ära maksa lõõgi eest lõõgiga. Elu on üürrike. Halvad muljed haihtuvad ruttu heasoovlikkuse päikesepaistel. Ära usalda liig palju. Ole vaid lahke ja heastüdamik, ja see loob sinu ümber õhkkonna, milles on elada armas ja lõõgida rõõm.

Iga inimene eksib. Mitte sellele ei naerata elu, kes kunagi ei eksi, vaid kes oma vigadest midagi õpib. Võiks isegi ütelda: Eksimine on ainus viis, kuidas jõuda lõeni.

Autosõitja valetab:

„Möödunud nädalal sõitsin ma maanteel nii kiiresti, et telegrafipostid nii välja nägid, nagu oleksin ma läbi laataja vaadanud.“

„See pole midagi,“ tähendas teine. „Sõitsin tünale nii kiiresti, et kilomeetrikivid välja nägid nagu müür.“

Millele kolmas jätkab: „Eile sõitsin ma maanteel nii kiiresti, et ise oma vankri numbrit võisin lugeda.“

„Noh, see pole midagi,“ ütles neljas. „Sõitsin eile maanteel ja kuulsin enese taga alalist vuhinat ja vilet. Taha vaadates nägin, et mulle järgnes p ü s s i k u u l!“

Muinasjutt.

Prints läks kosima printsessi, keda, nagu räägiti, üks lohemadu juba kaua aega vangi hoidis. Prints leidis lohemaod, tõmbas mõõga lupest, tappis mao ja vabastas printsessi, viis ta kuningakotta ja abiellus temaga. Tema oli ju õige kangelasan.

Aga mõni aasta hiljem selgus, et ta oli vabastanud mitte printsessi, vaid lohemaod.

Koolis.

„Pirnbaum, seleta järgmise lause üksikud sõnad: Jüri abiellub Mariga.“

„Jüri on peasõna, sest et ta on nimi. Abiellub on sõna sõna ja Mari on verbum, sest et ta peasõna üle valitseb!“

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, tnovelle ja luulet, mis pärit häält ja loe-availt kirjanikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: Kõitmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
„	1923 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1924 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1925 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1926 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1927 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1928 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1929 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1930 a.	„ 9.50	„ 7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Müürivahe tän. 16,

Telefon (2)12-53,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

FOTOKUNST

Parim Foto-eriajakiri Põhjamail.

Maksuta kaasanded: „Foto-graafia Käsiraamat“ ja Fotograafia Oskussõnastik.

Aastas 6 numbert: parimal kirjutuspaberil 3 kr., luksuskriitpaberil 5 kr. Proovinumber maksuta.

Väljaandja: Tallinna Fotoühing, Tallinn. Postkast 29.

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik PH. VAHTRIK ja J. MOSES,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,

tel. 432-40.

Ajakiri „ROMAAN“ ei vanane.

Ta on lunnustatud uus tüüp Eesti ajakirjade hulgas.

Iga number on põlise väärtusega.

Temas sisaldub alati terveni kaks järgnevat romaani, mis algusest lõpuni köidavad lugijat põnevusega, rikkalik valik sisukaid jutte tuntud kirjanikkelt, ja hulk huvitavaid ajakohaseid pilte.

Seejuures on ta hind vastuvõetav igaühele:

12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
6 „ (12 „ „)	„ 4.—
3 „ (6 „ „)	„ 2.—
2 „ (4 „ „)	„ 1.50
1 „ (2 „ „)	„ —.80
Üksiknumber	„ —.40

Tellida võib „ROMAAN“i ilma iga lisamaksuta igast vabariigi postkontorist.

Raamatukogud

täiendage oma raamatukogu. Ei ole sisurikkamat, väärtuslikumat, odavamamat ja nägusamat raamatut, kui pildiajakiri „ROMAAN“.

Endiste aastakäikude hinnad avaldatud 3-dal kaaneküljel.

Talituse aadress:

Tallinn, Müürivahe tän. 16 (uks B. Laenupanga majas). Telefon (2)12-53.

Väljaandja:

Kirjastusosahühisus

„ARENK“.